

21

Det 21. århundrets velferdssamfunn

Hilde Lorentzen
Reid J. Stene

HVERDAGSLIV

Holdninger og deltakelse
i nærmiljø og
organisasjonsliv

Holdninger og deltakelse i nærmiljø og organisasjonsliv

Resultater fra en spørreundersøkelse

Hilde Lorentzen

Reid J. Stene

Fafo

© **Forskningsstiftelsen Fafo 1999**

ISBN 82-7422-285-7

Omslagsillustrasjon: Jon S. Lahlum

Omslagsdesign: Kåre Haugerud

Trykk: Centraltrykkeriet AS

Innhold

Forord	5
Sammendrag	7
1 Innledning	8
2 Ulønnet hjelp til mennesker i nærmiljøet	8
2.1 Alle grupper bidrar, men spesielt barnefamiliene	9
2.2 By og land, kvinne og mann – like utstrakt hand?	12
2.3 Vi hjelper av glede og plikt	13
2.4 Hvorfor er ikke alle aktive?	14
2.5 Oppsummering	16
3 Deltakelse i organisasjonslivet	16
3.1 Organiserte barnefamilier, mindre aktive aleneboende	17
3.2 Utdannede er mer engasjerte, men ikke i studietiden	18
3.3 Mangfoldige motiver for å delta	20
3.4 Mange har ikke tid	22
3.5 De unge savner tilbud eller blir ikke spurt.....	23
3.6 Knapphet på tid – i barnefamilier og blant de med høyere inntekt	24
3.7 Oppsummering	25

4 Etablering av venner og det gode liv	25
4.1 Venner for livet – eller venner som kommer og venner som går?	27
4.2 Nye venner	28
4.3 Vi er godt fornøyd	29
4.4 De med høy inntekt og høy utdanning er mest fornøyd	30
4.5 Vi ønsker mer selvrealisering og bedre helse	31
4.6 Oppsummering	33
5 Inntrykk av utviklingen i samfunnet	34
5.1 Et kaldere samfunn, mener folk	34
5.2 Tidspress gjør samfunnet kaldere	35
5.3 Splittet folk om likhet og frihet	36
5.4 Oppsummering	38
Litteratur	38
Vedlegg 1 Tekniske spesifikasjoner vedrørende intervjuperiode, utvalg, antall intervjuer og frafall	39
Vedlegg 2 Fullstendig spørreskjema med hovedtall	41
Publikasjoner fra Det 21. århundrets velferdssamfunn	50

Forord

Denne rapporten er et av sluttproduktene i prosjektet Det 21 århundrets velferds-samfunn. Prosjektet er finansiert av Landsorganisasjonen i Norge og Det norske Arbeiderparti i forbindelse med LOs hundreårsjubileum i 1999. Det er stor tematisk og faglig bredde i prosjektet, det spenner over temaer innenfor økonomi og arbeidsliv, hverdagslivet og det sivile samfunn, velferdsstatens tjenester, trygd og fordeling. I en rekke publikasjoner diskuteres hvordan det norske samfunn har utviklet seg de siste tiårene, og hvilke utfordringer og mulige veivalg vi står overfor på terskelen til et nytt årtusen.

Prosjektet inneholder bidrag fra forskere i Norge og fra utlandet. Det er stor variasjon i rapportenes omfang og dybde. Noen er basert på seminarinnlegg, mens andre resultatet av lengre utredningsarbeid. En fortegnelse over alle publikasjonene i prosjektet – til sammen 44 rapporter og hovedboka *Mellom frihet og felleskap* – finnes bakerst i rapporten.

Arbeidet på Fafø har vært organisert i en prosjektgruppe med Ove Langeland som prosjektleder. Prosjektgruppen har ellers bestått av Torkel Bjørnskau, Hilde Lorentzen, Axel West Pedersen, samt Jardar E. Flaa og senere Reid J. Stene. I arbeidet med prosjektet har vi mottatt nyttige og konstruktive kommentarer fra flere kollegaer på Fafø og fra andre miljøer. Jon S. Lahlum har på en profesjonell måte sørget for at rapportene kommer ut i en presentabel form. Prosjektgruppen takker oppdragsgiver som har gjort dette arbeidet mulig.

Oslo, april 1999

Ove Langeland

Hilde Lorentzen er Dr. polit og avdelingsleder ved Forskningsstiftelsen Fafo. Lorentzens forskning er særlig knyttet til normer, fordeling, velferdstjenester, rettferdighet og rettferdighetsteori. Hun har blant annet publisert Velferdsstat og rettferdighet. Oslo: Institutt for samfunnsforskning. Rapport 96:20 og Når ikke alle kan få - omfordeling av knappe goder. Oslo: Institutt for samfunnsforskning. Rapport 95:13.

Reid J. Stene er Cand.polit og arbeider som prosjektkoordinator ved Forskningsstiftelsen Fafo hans fagområder er kriminologi, menneskerettigheter og rettssystemer. Stene har blant annet publisert; Menneskerettigheter som mulighet i rettslige rammer (1996) og Straff og behandling av sedelighetsdømte - i et lokalt prosjekt. (1998).

Sammendrag

Vi presenterer her resultatene fra en spørreundersøkelse med et representativt utvalg av 1000 personer over 18 år i Norge. Temaene som tas opp i rapporten er blant annet deltakelse i nærmiljøet og organisasjonslivet, vennskap og holdninger til sentrale samfunnsverdier.

Ut fra resultatene i denne undersøkelsen ser det ut til å stå bra til med vår deltakelse i det som ofte kalles «det sivile samfunn». Svært mange yter hjelp til mennesker i sitt nærmiljø og svært mange deltar aktivt i organisasjonslivet. Det viktigste motivet for deltakelse er at folk har glede av det selv, enten fordi det gir dem et sosialt liv eller tilfredsstillende deres kunnskapsinteresser. De mest aktive i det sivile samfunn ser ut til å være de voksne i barnefamilier. Det er blant dem som bor alene vi ser det største potensialet for en økt aktivitet i nærmiljø og organisasjonsliv. De viktigste grunner til at noen ikke deltar i nærmiljøet er at de ikke blir spurt om å bidra, mens det er mangel på tid som er den viktigste grunnen til at noen ikke deltar i organisasjonslivet. Aktivitetsnivået blant de eldste begrenses i stor grad av helsen.

De aller fleste har venner, og etableringen av vennene skjer på mange ulike arenaer i samfunnet. Folk ser også ut til å være tilfreds med tilværelsen sin, selv om de eldste ønsker seg bedre helse og de yngre ønsker seg flere muligheter for å realisere seg selv. Det er de voksne i større barnefamilier som ser ut til å ha sterkest behov for selvrealisering. De aller fleste mener at vi har fått mindre tid til hverandre, og at dette har ført til et kaldere samfunn. Befolkningen er splittet i synet på dagens fokusering på likhet og bestemmelser som begrenser den enkeltes frihet.

1 Innledning

Dette er den fjerde rapporten av totalt fire som inneholder resultatene fra de fire landsrepresentative spørreundersøkelsene som ble gjennomført av Opinion i siste halvdel av 1998. Navnet på spørreundersøkelsen er «*LO-velferd IV: Survey om nærmiljø og samfunnsdeltakelse*».

Kapittel 2 omhandler folks deltakelse og motivasjon for denne i nærmiljøet. Deltakelse og motivasjon i organisasjonslivet er tema i kapittel 3. I kapittel 4 gjengis resultatene fra våre spørsmål om vennskap, folks tilfredshet og hva folk ønsker for å forbedre sin tilværelse. I kapittel 5 redegjør vi for befolkningens holdninger til enkelte generelle samfunnsspørsmål knyttet til verdiene frihet, likhet og solidaritet.

En del av resultatene fra denne spørreundersøkelsen er benyttet i hovedboka fra prosjektet: «Mellom Frihet og Fellesskap. Det 21. århundrets velferdssamfunn.», men mesteparten av funnene er kun presentert i denne rapporten.

2 Ulønnet hjelp til mennesker i nærmiljøet

I spørreundersøkelsen kartlegges hvor mange som gir ulike former for ulønnet hjelp til mennesker utenfor familien. Utvalget ble spurt om de hadde gitt noen former for ulønnet hjelp, og i tilfelle hvilke former for hjelp, til venner, naboer eller andre i sitt nærmiljø i løpet av de siste fire ukene.¹

Hele to av tre oppgir å ha gitt en eller flere former for ulønnet hjelp i nærmiljøet (36 prosent har ikke gitt noen former for hjelp), jf figur 2.1. En undersøkelse fra 1993, hvor det ble stilt et liknende spørsmål, gir oss ingen grunn til å tro at vi i de siste fem årene har blitt mindre aktive til å gi ulønnet hjelp – snarere tvert imot. Da svarte halvparten at de hadde gitt ulønnet hjelp til mennesker i sitt nærmiljø (Lødemel og Flaa 1993).²

¹ Undersøkelsen gir oss et godt bilde av hvor mange i den voksne norske befolkningen som har eller ikke har gitt ulike former for ulønnet hjelp. Den gir likevel ikke et detaljert bilde av hele omfanget av hjelpen. I vår undersøkelse kan vi for eksempel ikke skille mellom en person som har passet ett barn i en time i løpet av de siste fire ukene og en person som har passet barn fem dager i samme periode.

² At vi i vår undersøkelse finner at en større del av befolkningen gir hjelp, kan delvis forklares ut fra undersøkelsestidspunktet. Vår undersøkelse, i større grad enn undersøkelsen i 1993, ser ut til å ha blitt gjennomført i en tid med mye dugnader.

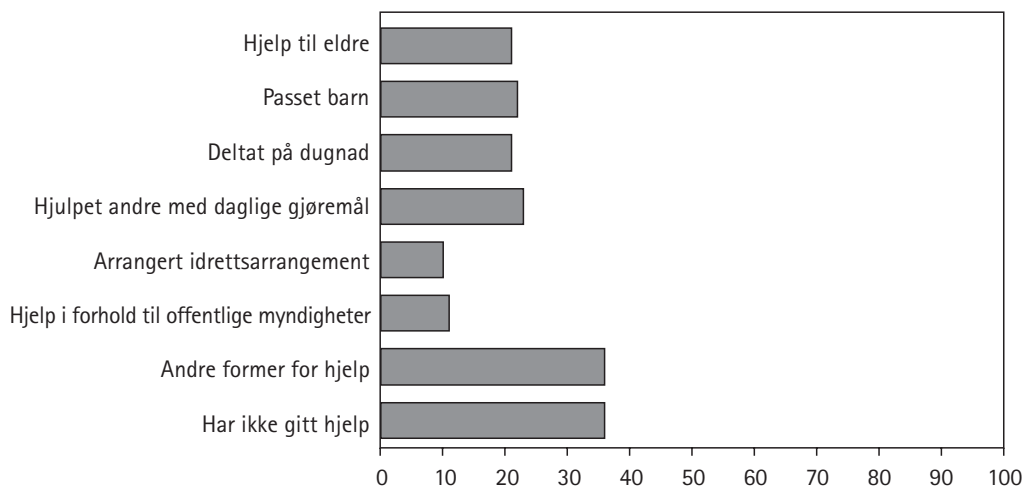
Utvalget fikk spørsmål om de hadde gitt en eller flere av seks bestemte former for hjelp. Figur 2.1 viser at mer enn hver femte har gitt hjelp til eldre, passet barn, deltatt på dugnad og/eller hjulpet andre med daglige gjøremål. En av ti hadde i løpet av de siste fire ukene gitt hjelp som var relatert til andres kontakt med offentlige myndigheter, og like mange hadde vært med på å arrangere idrettsarrangement. Hele en av tre hadde gitt «andre former for hjelp», noe som tyder på at vi gjennom undersøkelsen ikke har klart å synliggjøre alle de spesifiserte former for hjelp folk har gitt.

Deler vi inn befolkningen ut fra ulike kjennetegn – som kjønn, alder, utdanning, inntekt, osv – finner vi enkelte forskjeller i hvem som har gitt ulønnet hjelp.

2.1 Alle grupper bidrar, men spesielt barnefamiliene

At aktivitetsnivået er høyt innad i barnefamilier vet de fleste. I vår undersøkelse finner vi at de voksne familiemedlemmer også er mer aktive i sitt nærmiljø enn det andre er. Hele fire av fem med to barn under 16 år i husstanden oppgir at de

Figur 2.1 Den voksne befolkningens ulønnet hjelp til mennesker i nærmiljøet i løpet av fire uker. Prosent. N = 1000. Flere svaralternativer mulig

Spørsmål 1: Har du i løpet av de siste fire ukene gitt ulønnet hjelp til mennesker utenfor familien dvs. til venner, naboer eller andre på følgende områder?

har gitt ulønnet hjelp til mennesker utenfor familien.³ At man har flere enn to barn i hjemmet ser ut til å redusere aktiviteten i nærmiljøet til en viss grad. Blant de med tre eller flere barn er det to av tre som oppgir å ha gitt en eller flere former for hjelp. Noe uventet er det kanskje at det er blant de uten barn i husstanden hvor vi finner at færrest, tre av fem, bidrar i nærmiljøet. Det ser altså ikke ut til at en mangel på barn i hjemmet fører til et større engasjement i nærmiljøet. Det ser snarere ut til at man øker sitt engasjement i nærmiljøet når man har barnefamilie. Mange foreldre hjelper andre gjennom aktiviteter med egne barn – blant annet ved idrettsarrangement, pass av andres barn og dugnad, jf tabell 2.1.

Blant de under 60 år er det to av tre som har gitt en eller flere former for hjelp. Det er blant de mellom 30 og 44 år at vi finner spesielt mange som har gitt hjelp. Blant de over 60 år, er det halvparten som har gitt slik hjelp, jamfør tabell 2.2. Vi finner også at det er færre som har ytt hjelp blant de trygdete/pensjonerte enn blant de yrkesaktive og andre.

Ut fra helsetilstanden er det naturlig at det er færre blant de eldre og de trygdete enn blant andre grupper som er aktive. Det undersøkelsen viser er at det tross alt er veldig mange også i disse gruppene som er en betydelig ressurs for sitt nærmiljø.

Blant de med lavest inntekt, de som tjener under 200 000, er det to av fem som hadde gitt hjelp til venner, naboer eller andre utenom familien. Blant de som

Tabell 2.1 Den voksne befolkningens ulønnet hjelp til mennesker i nærmiljøet, etter antall barn under 16 år i husstanden. Prosent. Flere svaralternativer mulig

	Antall barn under 16 år i husstanden				Totalt
	Ingen	Ett	To	Tre eller flere	
Hjelp til eldre	22	16	23	18	21
Pass av barn	18	24	35	23	22
Deltatt på dugnad	17	27	32	26	
Hjulpet andre med daglige gjøremål	21	32	26	19	23
Arrangert idrettsarrangement	6	11	20	14	10
Hjelp i forhold til offentlig myndighet	10	14	16	11	11
Andre former for hjelp	34	36	46	30	36
Har ikke gitt hjelp	42	31	21	33	36
Antall spurte	642	128	173	57	1000

³ De aller fleste i denne gruppen er antakelig to-barnsforeldre, men noen av disse kan i tillegg ha barn over 16 år. Det kan også være noen i utvalget som er over 18 år og som bor sammen med sin familie med søsken under 16 år.

tjener mer enn 200 000 er det to av tre som hadde gjort det samme. De aller klarste forskjellene finner vi imidlertid blant de uten utdanning utover grunnskolen sammenliknet med de med videregående eller høyere utdanning. Mindre enn halvparten av de uten utdanning hadde gitt en eller flere former for hjelp til mennesker i nærmiljøet, mot ca to av tre blant de med ett eller flere års utdanning utover grunnskolen. Forskjellene mellom de med og de uten utdanning utover grunnskolen blir tydelige når vi ser hvor mange som har gitt de ulike former for hjelp. For

Tabell 2.2 Den voksne befolkningens ulønnet hjelp til mennesker i nærmiljøet, etter alder. Prosent. Flere svaralternativer mulig

	Aldersgrupper				Totalt
	Under 30	30–44	45–59	60 og eldre	
Hjelp til eldre	18	20	22	23	21
Pass av barn	24	27	17	19	22
Deltatt på dugnad	21	27	25	12	21
Hjulpet andre med daglige gjøremål	30	23	23	18	23
Arrangert idrettsarrangement	11	14	11	4	10
Hjelp i forhold til offentlig myndighet	11	14	14	7	11
Andre former for hjelp	40	37	34	33	36
Har ikke gitt hjelp	31	29	36	49	36
Antall spurte	229	285	227	259	1000

Tabell 2.3 Den voksne befolkningens ulønnet hjelp til mennesker i nærmiljøet, etter utdanning*. Prosent. Flere svaralternativer mulig

	Utdanning utover grunnskolen				Totalt
	Ingen	1–3 år	4–6 år	Flere enn 6 år	
Hjelp til eldre	14	23	21	22	21
Pass av barn	14	26	22	23	22
Deltatt på dugnad	13	20	25	23	21
Hjulpet andre med daglige gjøremål	15	26	25	22	23
Arrangert idrettsarrangement	5	8	13	11	10
Hjelp i forhold til offentlig myndighet	4	9	13	16	11
Andre former for hjelp	28	37	36	40	36
Har ikke gitt hjelp	55	37	30	34	36
Antall spurte	133	299	320	248	1000

* «Ingen» betyr at respondenten ikke har utdanning utover grunnskolen, «1–3 år» betyr videregående skole, «4–6 år» betyr høyskoleutdanning og kortere universitetsutdanning og «Flere enn 6 år» innebærer lengre høyskole- og universitetsutdanning.

alle de ulike former for hjelp – enten det er til eldre, barnepass, andres daglige gjøremål eller andre former for hjelp – er det færrest blant de uten utdanning, jamfør tabell 2.3. At vi finner klarest sammenheng mellom hjelp til mennesker i nærmiljøet og (mangelen på) utdanning kan til dels forklares ut fra alder – det er blant de eldre at vi finner de fleste uten utdanning utover grunnskolen.

2.2 By og land, kvinne og mann – like utstrakt hand?

Mange tror kanskje at de som bor på landet hjelper hverandre mer enn de som bor i byene. I vår undersøkelse finner vi ikke klare og sikre tegn som tyder på dette. Totalt er det like mange i bykommunene (63 prosent) som i landkommunene (64 prosent) som oppgir at de gir hjelp til venner, naboer og andre utenfor familien. Vi kan ut fra undersøkelsen med andre ord si at det er like mange utstrakte hender i byene som på landet. Vi finner imidlertid en svak tendens til at de som hjelper i landkommunene gir litt flere former for hjelp enn de som gir hjelp i byene, jamfør tabell 2.4. Forskjellene er imidlertid så små at de kan være tilfeldige, det vil si at de ikke er statistisk signifikante. I vår undersøkelse, som tidligere nevnt, blir ikke omfanget av hjelp kartlagt på en fullstendig måte. Undersøkelsen gir derfor ikke grunnlag for klare svar på spørsmålet om folk på landet hjelper hverandre mer eller mindre enn folk i byene.

Vi finner små eller ingen forskjell mellom menn og kvinners ulønnet hjelp til mennesker i nærmiljøet. Det er litt flere menn (38 prosent) enn kvinner (34

Tabell 2.4 Den voksne befolkningens ulønnet hjelp til mennesker i nærmiljøet, etter bosted. Prosent

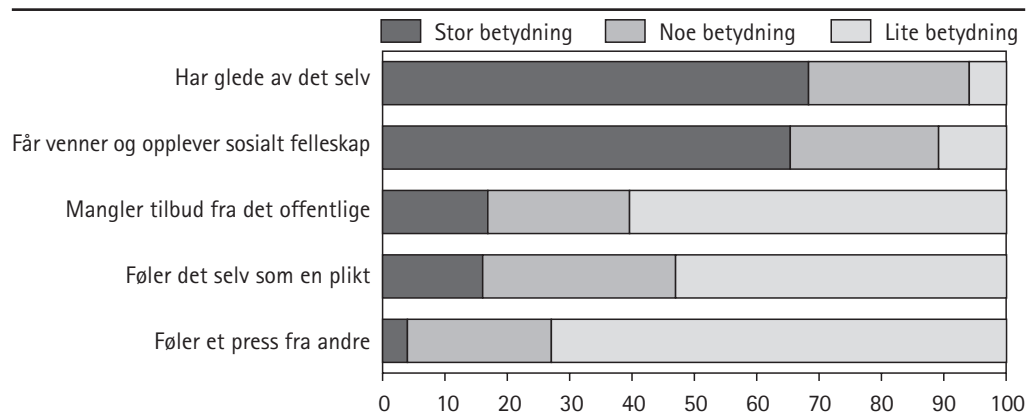
	By	Land	Totalt
Hjelp til eldre	17	25	21
Pass av barn	20	24	22
Deltatt på dugnad	20	23	21
Hjulpet andre med daglige gjøremål	20	26	23
Arrangert idrettsarrangement	9	11	10
Hjelp i forhold til offentlig myndighet	10	12	11
Andre former for hjelp	36	36	36
Har ikke gitt hjelp	37	36	36
Antall spurte	469	531	1000

prosent) som oppgir at de har gitt en eller flere former for hjelp. En noe større andel av kvinnene (26 prosent) enn mennene (18 prosent) hadde passet andres barn. Flere menn deltar imidlertid på dugnad (26 prosent) og er med på å arrangere idrettsarrangement (12 prosent) enn andelen av kvinner (17 og 7 prosent). Vi finner ingen kjønnsforskjeller i andelen av de som oppgir å ha gitt hjelp til eldre, til andre med daglige gjøremål, i saker i forhold til offentlige myndigheter eller andre former for hjelp.

2.3 Vi hjelper av glede og plikt

Folks motiver for å hjelpe er mangfoldige. De to viktigste grunnene til at folk gir ulønnet hjelp til sine medmennesker i nærmiljøet, er at de selv føler glede ved å gjøre det, og at de setter pris på det sosiale fellesskap som deltakelse innebærer. Minst betydning for folks deltakelse er opplevelse av ytre press fra omgivelsene. Over 70 prosent av de spurte oppga at dette hadde mindre eller ingen betydning. Hjelpen var i noen grad motivert ut fra en opplevelse av manglende tilbud fra det offentlige. Noe overraskende er det kanskje at det ikke først og fremst er den indre moralske pliktfølelsen som motiverer. Under halvparten oppgir dette som grunn, jamfør figur 2.2. Det klare budskapet fra undersøkelsen er at vår omsorg ikke er styrt av moral, men tvert imot av egeninteresse og glede.

Figur 2.2 Den voksne befolkningens motiver for å gi ulønnet hjelp til mennesker i nærmiljøet. Prosent. N = 638

Spørsmål 2 (De som i løpet av de siste fire uker har gitt ulønnet hjelp til mennesker utenfor familien): Hva er det som får deg til å hjelpe andre eller delta i disse aktivitetene? Hvor stor betydning har det at ...

Det kunne tenkes at de som bor alene, i større grad enn andre, hadde sosiale motiver for å engasjere seg i nærmiljøet. Å få venner og oppleve sosialt fellesskap var imidlertid av like stor betydning for de som bor sammen med en eller flere andre personer som for de aleneboende.

Selv om forskjellene ikke er så store finner vi tendenser til at egeninteresse og pliktfølelse har en noe ulik betydning innen forskjellige grupper. Kvinner, de eldste, de som bor på landet og de trygdete/pensjonerte er alle grupper som i litt større grad enn andre oppgir gleden ved å hjelpe som motivasjon. I forhold til andre har pliktfølelsen for disse gruppene en noe mindre betydning som motiv for å yte hjelp. Menn, de under 30 år, de som bor i byene og studenter tillegger i større grad enn andre plikten til å hjelpe som en sterk motivasjon. For eksempel oppgav to av tre under 30 år at følelsen av plikt var av stor eller noen betydning for å hjelpe, mens bare en av tre over 60 år oppgav det samme, jamfør tabell 2.5.

2.4 Hvorfor er ikke alle aktive?

På spørsmål om hvorfor folk ikke har gitt hjelp til mennesker i nærmiljøet svarer over halvparten at de i løpet av de fire siste ukene ikke har blitt spurt om å yte slik hjelp. Svært mange, 44 prosent, oppgir mangel på tid som en årsak til ikke å gi hjelp i nærmiljøet. Et annet viktig poeng er imidlertid at hele 15 prosent ikke deltar fordi de ikke kjenner folk i nærmiljøet, jamfør figur 2.3. Nærmiljøet har altså stor betydning for mange, men det er også ganske mange som har et begrenset omfang av kontakt med sine nære omgivelser.

Vi finner en klar sammenheng mellom alder og begrunnelser for at man ikke har ytt hjelp til mennesker i sitt nærmiljø. Nesten halvparten av de over 60 år

Tabell 2.5 Pliktfølelse som motiv for å gi ulønnet hjelp i nærmiljøet, etter alder. Prosent

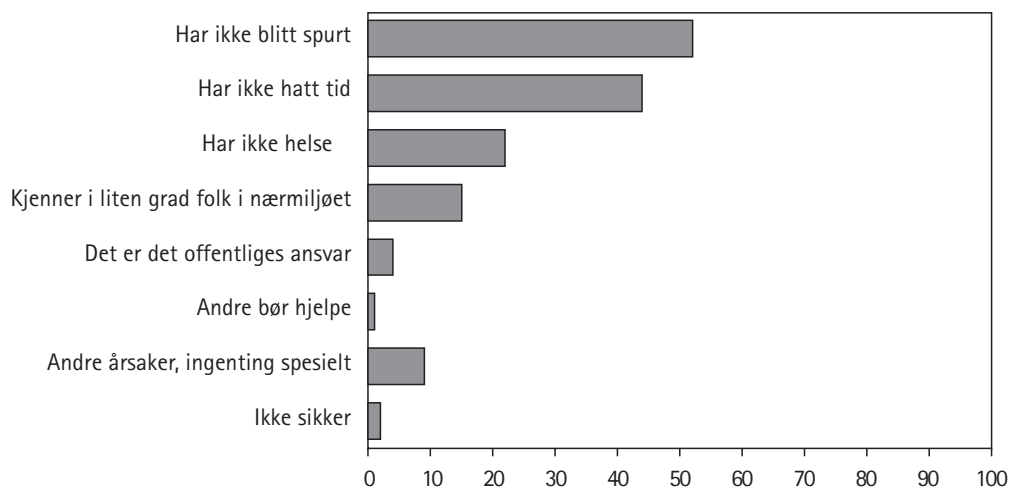
	Aldersgrupper				Totalt
	Under 30	30–44	45–59	60 og eldre	
Stor betydning	15	20	14	10	15
Noe betydning	43	30	29	24	32
Mindre eller ingen betydning	41	50	53	58	50
Ikke sikker	0	2	4	8	3
Totalt	99	102	100	100	100
Antall spurte	157	202	146	132	637

oppgir at de ikke har hatt mulighet for å gi hjelp på grunn av helsen sin. Det er svært få under 60 år som oppgir dette som en årsak.

I tabell 2.6 ser vi at tidsknapphet oppgis i større grad jo yngre man er. Mens to av tre under 30 år oppgir at de ikke har hatt tid til å hjelpe, er det kun en av fire blant de eldste som svarer dette. De eldre skiller seg også ut fra de yngre ved at de i mindre grad gir begrunnelser som antyder en mangel på kontakt med mennesker i nærmiljøet. Hele to av tre blant de under 60 år hadde ikke blitt spurt om å gi hjelp, mens bare en av tre blant de over 60 år. Bare 5 prosent av de over 60 år

Figur 2.3 Grunner for ikke å gi ulønnet hjelp til mennesker i nærmiljøet. Prosent. N = 362. Flere svaralternativ mulig

Spørsmål 3: Jeg vil gjerne vite litt om hvorfor du i de siste fire ukene ikke har gitt ulønnet hjelp til noen i nærmiljøet. Jeg vil gjerne at du skal bekrefte eller avkrefte om det har sammenheng med ...

Tabell 2.6 Grunner for ikke å gi ulønnet hjelp til mennesker i nærmiljøet, etter alder. Prosent. Flere svaralternativ mulig

	Aldersgrupper				Totalt
	Under 30	30–44	45–59	60 og eldre	
Har ikke helse	6	9	11	47	22
Har ikke hatt tid	61	55	49	24	44
Har ikke blitt spurt	68	64	61	30	52
Kjenner i liten grad folk i nærmiljøet	28	16	21	5	15
Antall spurte	73	82	81	127	363

begrunner sin manglende deltakelse med at de ikke kjenner folk i nærmiljøet. Dette er en begrunnelse som i langt større grad oppgis blant de yngre.

Vi har sett at de voksne i barnefamiliene er svært aktive til å hjelpe mennesker i sitt nærmiljø, jamfør tabell 2.1. Når vi spurte de som ikke hadde gitt hjelp, skiller barnefamiliene seg ut ved at de i stor grad oppgir mangel på tid. Blant de med to barn i hjemmet er mangel på tid en begrunnelse for 67 prosent, mot 38 prosent av de uten barn i hjemmet. Tidsknapphet blir ellers oppgitt som begrunnelse av relativt færre blant de trygdete/pensjonerte, blant de uten utdanning utover grunnskolen og blant de aleneboende, sammenliknet med andre grupper.

2.5 Oppsummering

I denne undersøkelsen har vi sett at mange hjelper hverandre i sine nærmiljø. Det er spesielt de voksne i barnefamiliene som er aktive, men vi har også sett at mange eldre er en ressurs for sine omgivelser. Vi finner små forskjeller mellom kvinne og mann og mellom by og land. Folk sier at de først og fremst hjelper fordi det innebærer sosialt fellesskap og er en glede for dem selv. De yngste oppgir i større grad enn de eldre at pliktfølelsen har betydning for deres bidrag i nærmiljøet. Blant de som ikke hadde gitt ulønnet hjelp de siste fire ukene finner vi en del eldre og trygdete med dårlig helse. De yngre oppgir først og fremst manglende oppfordringer og tidspress, men det er også en del blant de yngste som oppgir at de i liten grad kjenner noen i sitt nærmiljø.

3 Deltakelse i organisasjonslivet

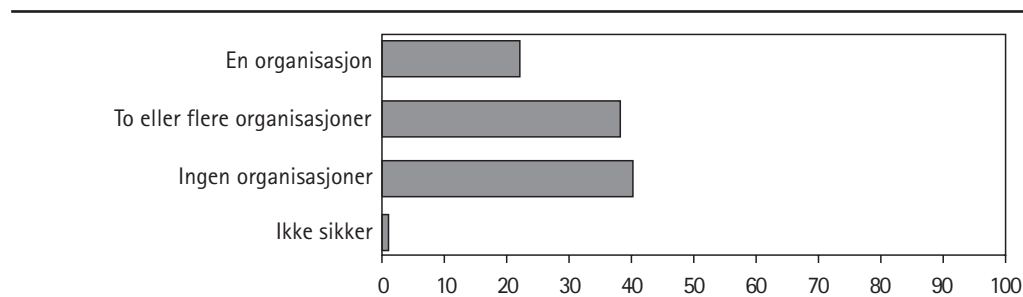
I undersøkelsen kartlegges befolkningens aktivitet i organisasjonslivet og deres motivasjon for deltakelse, eventuelt ikke-deltakelse. Organisasjonsaktiviteten er høy i Norge. I figur 3.1 ser vi at opp i mot to av tre opplyser at de har deltatt på møter eller andre sammenkomster i frivillige foreninger, lag eller organisasjoner det siste året. Vi ser også at mange av de som er aktive har deltatt i flere enn en organisasjon. Selv om vi fremdeles er svært aktive i organisasjonslivet viser andre undersøkelser at det har vært en viss nedgang i aktiviteten de siste 20 årene (Rommetveit 1997).

I undersøkelsen finner vi små eller ingen forskjeller i aktivitetsnivået til kvinner og menn.⁵ Vi finner imidlertid betydelige forskjeller i aktivitetsnivå ut fra andre kjennetegn. Å være aktiv i organisasjonslivet kan se ut til å variere en del ut fra den livssituasjonen folk befinner seg i.

3.1 Organiserte barnefamilier, mindre aktive aleneboende

Vi har tidligere sett at barnefamiliene er aktive i nærmiljøet. Undersøkelsen viser at barnefamiliene også har et høyt aktivitetsnivå i organisasjonslivet. Blant de med to eller flere barn i hjemmet er det hele tre av fire som hadde deltatt i

Figur 3.1 Den voksne befolkningens aktivitet i organisasjonslivet siste år. Prosent. N = 1000

Spørsmål 4: Har du i løpet av det siste året deltatt på møter eller andre sammenkomster i frivillige foreninger, lag eller organisasjoner? I så tilfelle, hvor mange foreninger, lag eller organisasjoner dreier dette seg om?

Tabell 3.1 Den voksne befolkningens aktivitet i organisasjonslivet, etter antall barn under 16 år i husstanden. Prosent

	Antall barn under 16 år i husstanden				Totalt
	Ingen	Ett	To	Tre eller flere	
En organisasjon	20	23	25	28	22
To eller flere organisasjoner	32	43	51	49	38
Ingen organisasjon	48	34	24	23	41
Totalt	100	100	100	100	101
Antall spurte	637	128	170	57	992

⁵ I undersøkelsen ble den voksne befolkningen ikke spurt om hvilke type organisasjoner og foreninger de hadde vært aktive i – eller hvor ofte de hadde deltatt i møter og lignende i de enkelte organisasjonene. Undersøkelsen gir oss derfor ikke et helt detaljert bilde av aktivitetsnivået.

organisasjoner og foreninger det siste året. Blant de uten barn var det ca halvparten. Kontrollert for alle de ulike kjennetegn i undersøkelsen – alder, inntekt, bosted eller annet – er det blant de med tre eller flere barn at vi finner den største andelen aktive (77 prosent), jf tabell 3.1.

Det er imidlertid ikke bare sammenheng mellom antall barn og aktivitetsnivå i organisasjonslivet. Undersøkelsen viser at aktivitetsnivået varierer i enda sterkere grad ut fra hvor mange man bor sammen med – enten det er andre voksne eller barn. Blant de som bor alene er det mindre enn halvparten som har vært aktive, hvorpå aktivitetsnivået øker jo flere man er i husstanden. Ut fra hvem som har deltatt i flere enn en organisasjon bekreftes inntrykket av at aktivitetsnivået øker med antallet personer i husstanden. Jo flere i husstanden jo flere har deltatt i flere enn en organisasjon, jf tabell 3.2. Som tilfellet var for nærmiljøet ser vi at samboerforhold, enten det er med en eller flere, har sammenheng med aktivitetsnivået også i organisasjonslivet. At de som bor alene for eksempel er mindre aktive enn de som bor sammen med en annen person, viser at det sosiale livet utenfor hjemmet og familien har en sammenheng med en sosial hjemmearena.

3.2 Utdannede er mer engasjerte, men ikke i studietiden

De største forskjellene i organisasjonsaktivitet finner vi mellom de uten noen utdanning og de med høyere utdanning. Blant de uten utdanning hadde mindre enn en av tre deltatt i møter og lignende det siste året. Drøyt to av tre blant de med seks eller flere års utdanning hadde gjort det samme, jamfør tabell 3.3. Som tidligere nevnt er det blant de eldre vi finner de største gruppene av personer uten utdanning. Det er derfor ikke overraskende at vi finner en noe lavere aktivitet blant de over 60 år. Det er imidlertid mer overraskende, når vi ser aktivitetsnivået

Tabell 3.2 Den voksne befolkningens aktivitet i organisasjonslivet, etter antall personer i husstanden. Prosent

	Antall personer i husstanden				Totalt
	En	To	Tre eller fire	Fem eller flere	
En organisasjon	15	20	24	30	22
To eller flere organisasjoner	31	37	41	44	38
Ingen organisasjon	54	43	35	26	40
Totalt	100	100	100	100	100
Antall spurte	202	324	356	112	994

ut fra alder, at det er blant de voksne under 30 år at vi finner den laveste andelen aktive, ca halvparten. Å være aktiv i ulike organisasjoner og foreninger ser med andre ord ikke ut til å være et spesielt utbredt fenomen blant voksen ungdom i dag, jamfør tabell 3.4. Vi finner også at studenter og skoleelever er like aktive som trygdete/pensjonister (ca halvparten i hver gruppe), men at det i disse gruppene er mindre deltakelse i organisasjonslivet enn blant de yrkesaktive (ca to av tre). Undersøkelsen antyder altså at utdanning har betydning for engasjementet i organisasjonslivet, men den viser også at flere er aktive etter avsluttet utdanning og etter at man har etablert familie.

Vi finner også betydelige forskjeller i organisasjonsaktivitet ut fra inntekt. Nesten halvparten av de som tjener over 300 000 hadde vært aktive i mer enn en organisasjon . Dette er tilfellet for en av tre blant de som tjener minst, jamfør tabell 3.5.

I undersøkelsen finner vi antydninger om at organisasjonsaktiviteten blant de som bor på landet er litt høyere enn blant de som bor i byene. Forskjellene ikke

Tabell 3.3 Den voksne befolkningens aktivitet i organisasjonslivet, etter utdanning. Prosent

	Utdanning utover grunnskolen				Totalt
	Ingen	1–3 år	4–6 år	Flere enn 6 år	
En organisasjon	15	26	18	26	22
To eller flere organisasjoner	21	36	41	45	38
Ingen organisasjon	65	39	41	29	40
Totalt	101	101	100	100	100
Antall spurte	131	299	319	245	994

Tabell 3.4 Den voksne befolkningens aktivitet i organisasjonslivet, etter alder. Prosent

	Aldersgrupper				Totalt
	Under 30	30–44	45–59	60 og eldre	
En organisasjon	26	23	22	17	22
To eller flere organisasjoner	23	46	44	36	38
Ingen organisasjon	52	31	34	47	41
Totalt	101	100	100	100	101
Antall spurte	229	284	226	256	995

store, men vi ser at de aktive som bor i landkommunene i noe større grad deltar i flere organisasjoner og foreninger enn de aktive i byene, jamfør tabell 3.6.⁶

3.3 Mangfoldige motiver for å delta

Det er få studier i Norden av motiver for frivillig innsats. I undersøkelsen er det vennskap og opplevelse av sosialt fellesskap som oftest oppgis som motivasjon for deltakelse i organisasjoner. Denne sosiale begrunnelsen har stor eller noen betydning for hele 92 prosent av de aktive i organisasjonslivet. Dette er det samme som hovedbegrunnelsen for å yte hjelp i nærmiljøet, jamfør kapittel 2.

Det er også andre motiver enn de som kan spores tilbake til egeninteresse i form av vennskap og sosiale fellesskap. Mange begrunner deltakelse med en annen form for egeninteresse, nemlig at de synes at organisasjonsdeltakelse er interessant og lærerikt. Hele ni av ti sier at dette er av stor eller noen betydning for

Tabell 3.5 Den voksne befolkningens aktivitet i organisasjonslivet, etter inntekt. Prosent

	Brutto personlig årsinntekt (i tusen kr.)			Totalt
	Under 200	200–299	300 og over	
En organisasjon	21	21	24	22
To eller flere organisasjoner	33	41	47	39
Ingen organisasjon	46	39	29	40
Totalt	100	101	100	101
Antall spurte	392	321	195	908

Tabell 3.6 Den voksne befolkningens aktivitet i organisasjonslivet, etter bosted. Prosent

	By	Land	Totalt
En organisasjon	24	20	22
To eller flere organisasjoner	31	44	38
Ingen organisasjon	45	37	40
Totalt	100	101	100
Antall spurte	467	527	994

⁶ I et videre studie av organisasjonsaktiviteten i byene og på landet vil man kanskje finne større kvalitative forskjeller enn det vi gjør. På landet ville vi antakelig finne en større konsentrasjon av aktiviteten i færre organisasjoner, da med en sterkere lokal forankring.

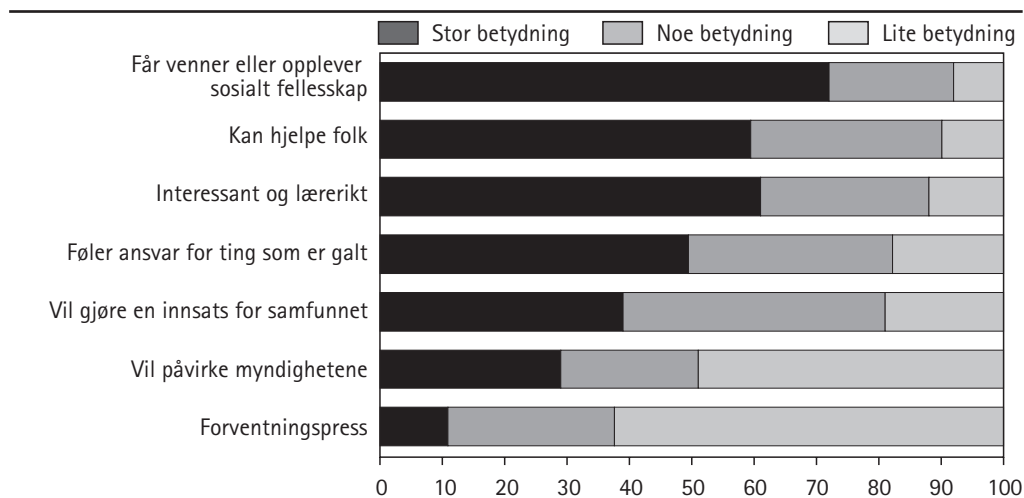
deltakelse. Mer interessant er kanskje at plikt- og ansvarsfølelsen er en sterk motivasjonsfaktor. Ni av ti forklarer deltakelse med at de ønsker å hjelpe folk som trenger det. En av fem vektlegger at de føler et ansvar for å gjøre noe med ting de opplever som galt, jmfør figur 3.2. Det synes altså som om pliktfølelsen er en mer vesentlig drivkraft for organisasjonsdeltakelse enn for deltakelse i nærmiljøet.

Vi finner ikke de store forskjeller i ulike gruppers motivasjon for å delta i organisasjonslivet. De ulike motivene ser ut til å være av nesten like stor eller liten betydning for organisasjonsaktiviteten – enten du er kvinne eller mann, bor i byen eller på landet, tjener mye eller lite penger, har barn i hjemmet eller ikke.

Det sosiale ser imidlertid ut til å bety noe mer for de eldre over 60 år enn for de yngre. De under 30 år legger litt større vekt på det interessante og lærerike enn det de eldre gjør. Det ser også ut til at pliktfølelsen har minst å si for organisasjonsaktiviteten til de yngste. Den sterkeste politiske motivasjonen, at man deltar i organisasjoner for å påvirke myndighetene og for å gjøre noe med ting som er galt, finner vi blant de mellom 30 og 60 år.

Vi har sett at andelen aktive blant de aleneboende er noe lavere enn blant de som bor sammen med andre voksne og barn. De aktive aleneboende tillegger i like stor grad som andre betydningen av det sosiale ved de organisasjonsaktivitetene de deltar i. Men samtidig ser alle andre motiver ut til å være av mindre betydning

Figur 3.2 Den voksne befolkningens motiver for aktivitet i organisasjonslivet. Prosent. N = 598

Spørsmål 5: Jeg ønsker nå at du skal vurdere hvor stor betydning ulike grunner har for din egen deltakelse i organisasjoner. Hvor stor betydning har det at du ...

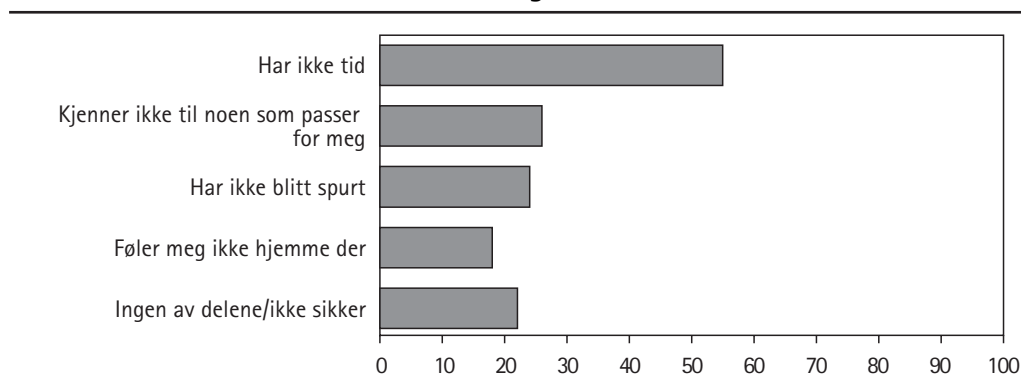
for de aktive som bor alene enn det som er tilfellet for de aktive som bor sammen med andre. Ut fra dette kan det se ut til at de aleneboende har noe svakere motiver for sin deltakelse enn det andre aktive har. Det relativt lave aktivitetsnivået, kombinert med det relativt begrensede mangfoldet av sterke motiver blant de aktive, antyder at de aleneboende har en noe løsere tilknytning til organisasjonslivet enn det som er tilfellet for andre.

3.4 Mange har ikke tid

Den grunnen som folk oppgir som hovedårsak til at de ikke er aktive i organisasjonslivet er at de føler at de ikke har tid. Mer enn halvparten oppgir tidsknapphet som årsak til at de ikke har deltatt på møter og liknende det siste året. Dette var også en av hovedbegrunnelsene for ikke-deltakelse i nærmiljøet. Men tidsknapphet som forklaring på ikke-deltakelse er størst i forbindelse med organisasjonslivet. En av fire har ikke blitt spurt om å være med på møter eller sammenkomster i organisasjoner eller foreninger. Like mange sier at de ikke kjenner til noen foreninger eller organisasjoner som passer for dem. Nesten en av fem føler seg ikke hjemme på møter og sammenkomster i organisasjonslivet, jamfør figur 3.3.

Vi finner ingen forskjeller blant kvinner og menn når det gjelder begrunnelser for ikke å være aktiv i organisasjoner og foreninger. Det er heller ikke store forskjeller i begrunnelsene til de som bor i byer og til de som bor på landet, men litt flere av de som bor i byer (28 prosent) enn blant de som bor på landet (20 prosent)

Figur 3.3 Den voksne befolkningens motiver for ikke-aktivitet i organisasjonslivet. Prosent. N = 402. Flere svaralternativ mulig

Spørsmål 6: Hva skyldes det at du ikke har vært aktiv i organisasjoner? Jeg vil gjerne at du skal bekrefte eller avkrefte om det har sammenheng med ...

oppgir at deres manglende aktivitet skyldes at de ikke har blitt spurt om å delta. Noe overraskende er det kanskje at flere i byene (30 prosent) enn på landet (22 prosent) oppgir at de ikke kjenner til eller at det ikke finnes organisasjoner som passer til deres interesser. Selv om forskjeller i mangfoldet av organisasjoner og foreninger ikke er kartlagt, virker det sannsynlig at det finnes et større organisasjonstilbud i byene. Ved et større mangfold av organisasjoner og foreninger i byene, kunne man kanskje forvente at de som bor i landkommunene i større grad savnet flere muligheter i organisasjonslivet. Det er imidlertid mulig at vi i byene, i motsetning til på landet, finner relativt mange som ikke kjenner til hvilke tilbud som eksisterer.

3.5 De unge savner tilbud eller blir ikke spurt

Vi har sett at det er blant de yngste og de eldste at aktiviteten er lavest. Hvilke begrunnelser oppgir de ikke-aktive i disse gruppene? I tabell 3.7 ser vi at forskjellige aldersgrupper har til dels store ulikheter i sine begrunnelser. Mangel på tid er langt mindre brukt som begrunnelse blant de som er eldre enn 60 år, sammenliknet med de yngre. Det er blant de under 30 år at vi finner den største gruppen som ikke kjenner til, eller mener at det ikke finnes, organisasjoner som passer til deres interesser. Det er også flest, mer enn en tredjedel, blant de yngste som oppgir at de ikke har blitt spurt. Å begrunne sin ikke-aktivitet ut fra manglende oppfordringer fra andre, ser ut til å være avtakende med alderen. Kun en av ti over 60 år oppgir dette som en av sine begrunnelser.

Mange blant de over 60 år oppgir at «ingen» av svaralternativene i undersøkelsen passer med deres begrunnelser for ikke å ha deltatt på møter og liknende i

Tabell 3.7 Den voksne befolkningens motiver for ikke-aktivitet i organisasjonslivet, etter alder. Prosent. Flere svaralternativ mulig

	Aldersgrupper				Totalt
	Under 30	30–44	45–59	60 og eldre	
Har ikke tid	70	68	60	28	55
Kjenner ikke noen som passer for meg	42	21	24	16	26
Har ikke blitt spurt	37	27	21	11	24
Føler meg ikke hjemme der	21	11	24	14	18
Ingen av delene	8	10	15	45	21
Antall spurte	118	89	76	121	404

organisasjonslivet. Vi finner også at dette svaralternativet benyttes av flere blant de trygdete/pensjonistene (48 prosent) enn blant de yrkesaktive (10 prosent) og studentene (7 prosent). Også blant de aleneboende finner vi relativt mange som oppgir dette svaret (33 prosent). Det er grunn til å tro at mange eldre og trygdete finner det vanskelig å delta aktivt i organisasjonslivet på grunn av sin helsetilstand. Vi har tidligere sett at helsen har stor betydning for disse gruppens aktivitet i nærmiljøet.

3.6 Knapphet på tid – i barnefamilier og blant de med høyere inntekt

Det kan se ut til at aktivitetsnivået i organisasjonslivet i stor grad er avhengig av folks oppfatning av sitt eget tidspress. Vi har sett at tidspress ikke er så dominant begrunnelse blant de eldste, men tidspress oppgis også i varierende grad blant andre grupper av befolkningen. Undersøkelsen viser at det er en klar sammenheng mellom tidsknapphet og hvor mange man bor sammen med. Jo flere i husstanden

Tabell 3.8 Den voksne befolkningens motiver for ikke-aktivitet i organisasjonslivet, etter antall personer i husstanden. Prosent

	Antall personer i husstanden				Totalt
	En	To	Tre eller fire	Fem eller flere	
Har ikke tid	37	58	65	72	55
Antall spurte	109	140	124	29	402

Tabell 3.9 Den voksne befolkningens motiver for ikke-aktivitet i organisasjonslivet, etter antall barn under 16 år i husstanden. Prosent

	Antall barn under 16 år i husstanden				Totalt
	Ingen	Ett	To	Tre eller flere	
Har ikke tid	48	76	79	71	55
Antall spurte	304	42	42	14	402

Tabell 3.10 Den voksne befolkningens motiver for ikke-aktivitet i organisasjonslivet, etter inntekt. Prosent

	Brutto personlig årsinntekt (i tusen kr.)			Totalt
	Under 200	200–299	300 og over	
Har ikke tid	44	63	70	55
Antall spurte	180	123	57	360

– jo flere er det som ikke føler at de har tid til å være aktive i organisasjonslivet. Vi ser blant annet at det langt færre blant de som bor alene enn blant de som bor sammen med en annen person som oppgir mangel på tid, jamfør tabell 3.8. Ikke uventet er det også store forskjeller mellom de som har og de som ikke har barn under 16 år i hjemmet, jamfør tabell 3.9. Tidspress som begrunnelse finner vi også i langt mindre grad blant trygdete/pensjonister (21 prosent).

Vi finner også at tidspress som begrunnelse for at man ikke har deltatt i organisasjonslivet varierer etter inntekt. Det er langt flere blant de med høyere inntekt enn de med lavere inntekt som oppgir tidspress som begrunnelse, jamfør tabell 3.10.

3.7 Oppsummering

Vi er en aktiv befolkning hvor mange deltar i organisasjoner og foreninger. Som for aktivitetsnivået i nærmiljøet er barna viktig for deltakelsen i organisasjonslivet. Utdanning ser imidlertid ut til å være langt mer avgjørende for deltakelse i organisasjonslivet enn det som er tilfellet for nærmiljøet. Selv om utdanning ser ut til å være viktig for engasjementet finner vi at studenter og skoleelever er langt mindre aktive enn yrkesaktive. Vi deltar først og fremst fordi vi har en egeninteresse i å gjøre det, men mulighetene i organisasjonslivet til å hjelpe andre og gjøre noe med ting som er galt er også av stor betydning for aktiviteten. De aktive barneforeldre deltar hvis ikke tidspresset blir for stort. Det laveste aktivitetsnivået finner vi blant de uten utdanning utover grunnskolen. Blant disse finner vi en del eldre som har en lavere aktivitet på grunn av helsen. De unge fremhever det interessante ved organisasjonslivet, men savner også i større grad tilbud som passer for dem. Tidspress er imidlertid den aller mest brukte begrunnelsen blant de under 30 år – en gruppe som er mindre aktive enn de eldre.

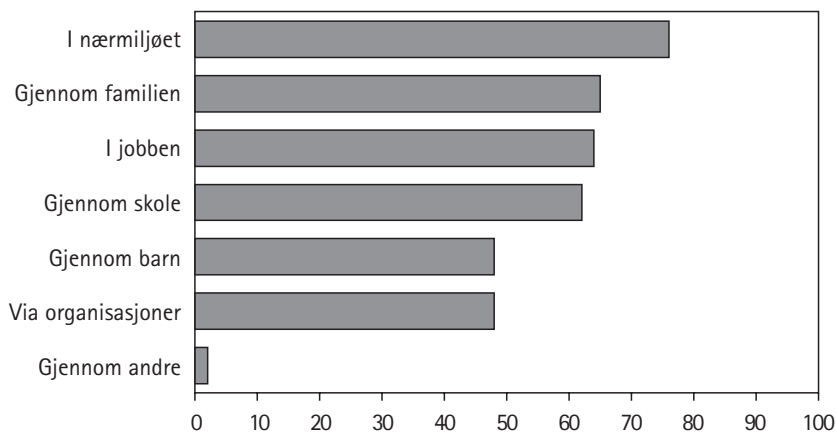
4 Etablering av venner og det gode liv

Fra andre undersøkelser vet vi at stadig flere bor alene, men at det samtidig er færre som sier at de mangler en nær og fortrolig venn utenom familien. I 1995 var det 18 prosent som sa at de ikke hadde en fortrolig venn utenom familien, sammenliknet med 27 prosent i 1980 (Levekårsundersøkelsen 1995, SSB). Endringene i befolkningens sosiale kontakter var bakgrunnen for av vi i denne undersøkelsen ønsket å kartlegge hvordan folk etablerer sine venneforhold.

Folk skaffer seg venner på mange steder og måter: på jobb, skole, gjennom ektefelle og barn og i nærmiljøet. Selv om alle arenaene er viktige, og forskjellene ikke veldig store, tyder mye på at vennskap oftest blir etablert i nærmiljøet. Hele tre av fire har etablert venner i nabolaget og ellers i nærmiljøet. To av tre har skaffet seg venner gjennom sin ektefelle eller familie. Like mange har kommet i kontakt med sine venner i jobben og gjennom skole, mens halvparten har venner fra organisasjonslivet, jamfør figur 4.1.⁷

Man får sine venner der hvor man er. Mange av de yrkesaktive har venner etablert på jobben. Studenter og skoleelever har venner etablert på skolen eller under utdannelsen. De aktive i organisasjoner finner venner der. At undersøkelsen bekrefter dette er ikke i seg selv så overraskende. Mer interessant kan det være å se de forskjellige vennearenaene i forhold til hverandre. Blant de yrkesaktive er det 70 prosent som har fått venner via jobben, mens det blant de aktive i organisasjoner er 68 prosent som har fått venner i organisasjonslivet. Til sammenlikning er det hele 98 prosent av studenter og skoleelever over 18 år som oppgir at de i sin vennekrets har venner som de har fått gjennom utdanning eller på skole. Det ser

Figur 4.1 Hvor den voksne befolkningen har etablert venner. Prosent. N = 1000

Spørsmål 7: Nå litt om vennskapsforhold. Hvis du tenker på din egen vennekrets, hvor har du blitt kjent med disse? Er det ...

⁷ I undersøkelsen var det også mulig å oppgi at man ikke har vennekrets. Det var imidlertid kun 0,4 prosent som oppgav dette svaret. I Levekårsundersøkelsene til SSB blir befolkningen spurt om de har «en fortrolig venn», mens vi har formulert spørsmål om «vennekrets». Med andre ord kartlegger vi, i motsetning til Levekårsundersøkelsene, også de mer løse venneforhold – noe som gjør av vi får et langt mindre omfang av «venneløse» i vår undersøkelse.

med andre ord ut til at vi ved utviklingen av dagens utdanningssamfunn også har utvidet en av våre viktigste arenaer for etablering av vennskap. Undersøkelsen viser at praktisk talt alle får en eller flere venner når de er under utdanning.

4.1 Venner for livet – eller venner som kommer og venner som går?

Vi vet alle at vi har forskjellige relasjoner til våre venner i forskjellige perioder av livet. Noen har man et tett og langvarig forhold til, andre kan etter vennskapelige perioder bli mer eller mindre fraværende fra våre liv. Undersøkelsen gir oss ikke klare svar på hvor vi treffer venner for livet, eller på hvilke arenaer vi etablerer mer flyktige vennsksrelasjoner. Det er likevel enkelte resultater som gir oss antydninger om varigheten av vennskap.

Hele 60 prosent av de trygdete eller pensjonerte har venner de etablerte på jobben i sitt tidligere yrkesaktive liv. Blant de yrkesaktive er det som nevnt en litt større andel, ca 70 prosent. At ikke forskjellen er større kan indikere at de aller fleste ikke mister alle sine venner fra arbeidslivet når de går over i en trygde- eller pensjonisttilværelse.

Noe annerledes kan det ved første øyekast se ut til å være i forhold til venner etablert under utdanning. I tabell 4.1 ser vi at hele ni av ti mellom 18 og 30 år har venner etablert under utdanning eller skole. I de eldre aldersgruppene finner vi at andelen blir mindre jo lengre man fjerner seg fra skole- og studietiden. Disse resultatene kan indikere at et ikke ubetydelig antall personer, etter hvert som tiden går, mister alle sine venner fra skole- og studiedagene. Men tallene trenger ikke å bety dette. I undersøkelsen finner vi at det er sammenheng mellom lengden på utdanning og hvorvidt vennekretsen består av venner etablert under utdannelsen.

Tabell 4.1 Hvor den voksne befolkningen har etablert venner, etter alder. Prosent.

	Aldersgrupper				Totalt
	Under 30	30–44	45–59	60 og eldre	
I nærmiljøet	73	79	77	75	76
Via organisasjoner	39	50	51	50	48
I jobben eller tidligere yrke	56	66	74	61	64
Gjennom skole eller utdanning	90	72	50	38	62
Gjennom barn	25	61	56	47	48
Gjennom ektefelle eller andre i familien	51	72	71	64	65
Antall spurte	229	285	227	259	1000

Fire av fem med flere enn 6 års utdanning utover grunnskolen har venner etablert i skole- eller studietiden, mens dette kun er tilfelle for en av fem blant de uten utdanning utover grunnskolen. De unge har i dag en mye lengre tid innenfor utdanningssystemet enn det som var tilfellet for de eldre generasjoner. Ut fra dette kommer tallene i et noe annet lys: At så mange blant de eldre, for eksempel to av fem blant de over 60 år, fremdeles har venner fra skole- og studiedagene indikerer at mange får venner for livet gjennom utdanningssystemet.

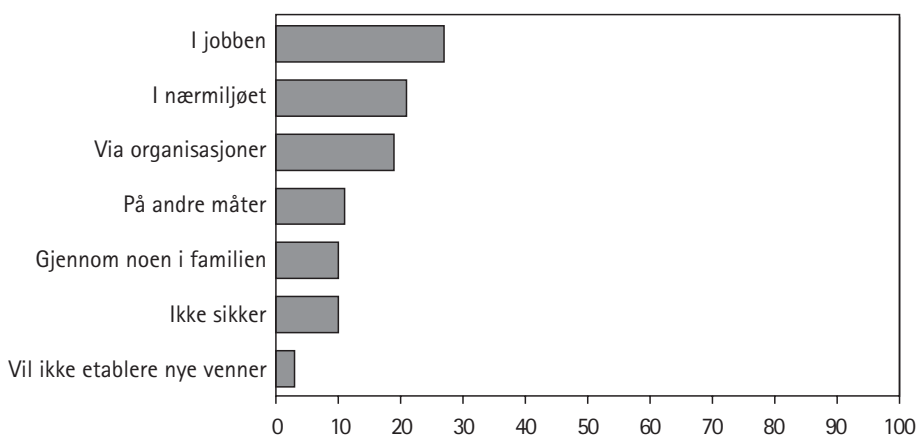
4.2 Nye venner

Mange har fått sine venner i nærmiljø og organisasjoner, og det er også der hvor folk har størst forventninger til etablering av nye vennskap i fremtiden. Rett nok er det flest som tror at de i framtida vil få nye venner gjennom jobben, men hele 40 prosent mener at det er størst sannsynlighet for at de vil skaffe seg nye venner i nærmiljøet og i organisasjoner, jf figur 4.2.

Nesten alle forventer å etablere vennskap i framtiden. De som ikke forventer dette er stort sett innenfor gruppene trygdet/pensjonister og blant de over 60 år (en av ti i begge gruppene).

To av fem under 30 år har størst forventninger om å etablere nye venner gjennom jobben, mens en av tre mellom 30 og 60 år forventer det samme. Blant de

Figur 4.2 Hvor den voksne befolkningen forventer å etablere nye venner. Prosent. N = 1000

Spørsmål 8: Hvis du ser framover i tid, hvor tror du det vil være størst sannsynlighet for å få nye venner? Vil det være gjennom ...

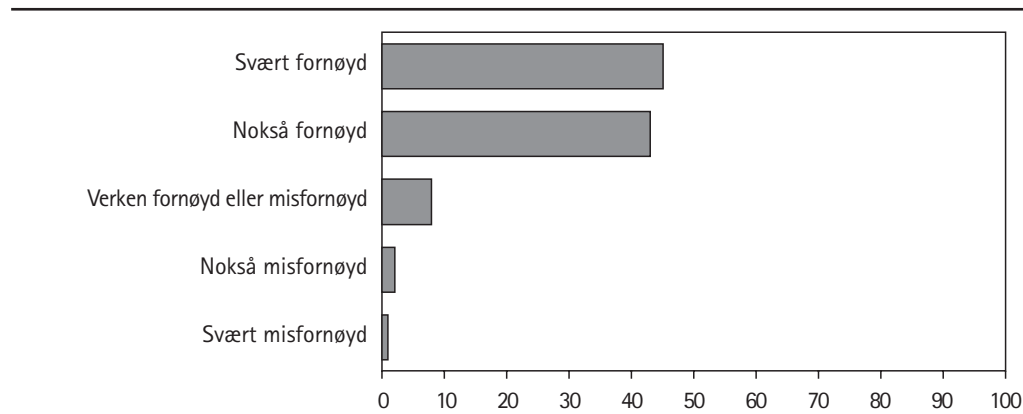
med den høyeste utdannelsen, flere enn 6 år utover grunnskolen, er det flest som tror at det er størst sannsynlighet for at de kommer til å etablere venner gjennom jobben og organisasjonslivet, henholdsvis 36 prosent og 25 prosent. Blant de med mindre enn 6 års utdanning er det flest, ca en av fire, som tror at det er mest sannsynlig at de kommer til å etablere venner i nærmiljøet. Blant de aleneboende finner vi flest, ca en av fire, som har sterkest tiltro til organisasjonslivet som en arena for fremtidig etablering av venner. Dette er noe overraskende i og med at de aleneboende er av de minst aktive i organisasjonslivet, jamfør kapittel 3.

Både på landet og i byene er det flest som anser jobben som det mest sannsynlige stedet for etablering av nye vennskap. Det er imidlertid litt flere i landkommunene (24 prosent) enn i byene (16 prosent) som tror det vil skje i nærmiljøet. Blant de som bor i byene er det flere (23 prosent) som har mest tro på organisasjonslivet enn det som er tilfellet i landkommunene (15 prosent). Vi finner små eller ingen forskjeller mellom kvinner og menn med hensyn til forventede arenaer for etablering av nye venner.

4.3 Vi er godt fornøyd

Hvordan opplever folk sin egen livssituasjon? Ved inngangen til det neste årtusen ser det ut til at de fleste av oss er fornøyd. I spørreundersøkelsen hevder hele ni av ti at de er svært eller nokså fornøyd med sin tilværelse. Kun én prosent oppgir at de er svært misfornøyd med sin egen tilværelse, jamfør figur 4.3.

Figur 4.3 Den voksne befolkningens vurdering av sin egen tilværelse. Prosent. N = 1000

Spørsmål 10: Hvor fornøyd eller misfornøyd er du alt i alt med tilværelsen din i dag? Er du ...

Vi finner svært små eller ingen forskjeller i tilfredshet blant de som bor i byene og de som bor i landkommunene. Vi finner heller ingen forskjeller mellom kvinner og menns tilfredshet. Det er likevel noen forskjeller i tilfredshet blant andre forskjellige grupper.

Blant de trygdete/pensjonerte finner vi like mange svært fornøyde som det vi for eksempel finner blant de yrkesaktive (44 prosent). Vi finner imidlertid at nesten en av ti blant de trygdete/pensjonerte er misfornøyde med sin tilværelse. Kontrollert for alle de ulike kjennetegn i undersøkelsen er det blant de trygdete/pensjonerte at vi finner den høyeste andelen misfornøyde.

4.4 De med høy inntekt og høy utdanning er mest fornøyd

Resultatene fra undersøkelsen viser en klar statistisk sammenheng mellom grad av tilfredshet og inntekt og grad av tilfredshet og lengden på utdannelsen. Det er blant de med den høyeste inntekten og blant de med den lengste utdannelsen at vi

Tabell 4.2 Hvor fornøyd den voksne befolkningen er med tilværelsen sin, etter inntekt. Prosent

	Brutto personlig årsinntekt (i tusen kr.)			Totalt
	Under 200	200–299	300 og over	
Svært fornøyd	39	46	53	44
Nokså fornøyd	44	46	43	45
Verken fornøyd eller misfornøyd	12	7	4	8
Misfornøyd (svært eller nokså)	6	1	1	3
Totalt	101	100	100	100
Antall spurte	393	321	196	910

Tabell 4.3 Hvor fornøyd den voksne befolkningen er med tilværelsen sin, etter utdanning. Prosent

	Utdanning utover grunnskolen				Totalt
	Ingen	1–3 år	4–6 år	Flere enn 6 år	
Svært fornøyd	30	42	47	53	45
Nokså fornøyd	48	46	43	40	44
Verken fornøyd eller misfornøyd	16	8	8	6	9
Misfornøyd (svært eller nokså)	6	4	3	1	3
Totalt	100	100	101	100	101
Antall spurte	132	300	320	249	1001

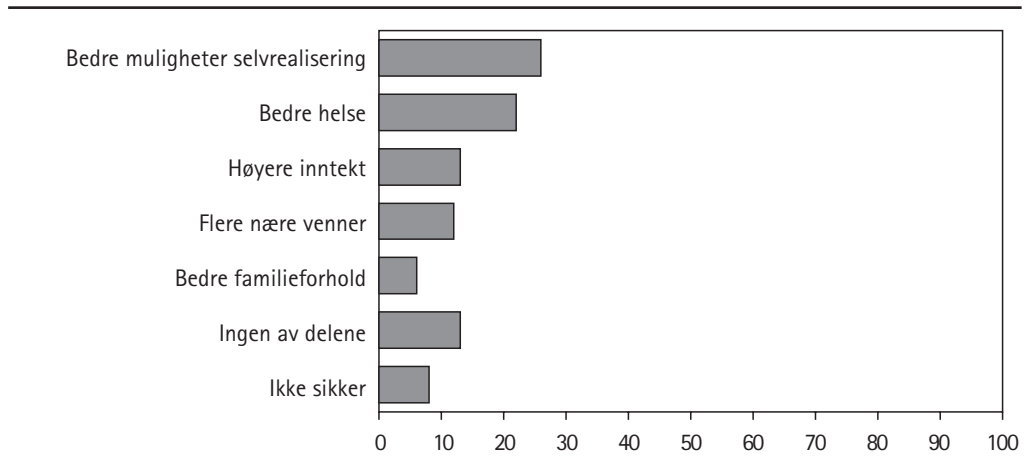
finner flest som er svært fornøyd. Kun en prosent i hver av disse gruppene oppgir at de er misfornøyd med tilværelsen sin, jamfør tabell 4.2 og 4.3.

At vi i vår undersøkelse finner at det er en så stor andel av den voksne befolkningen som er fornøyde med tilværelsen sin – og at det blant de med høyest inntekt og utdanning er spesielt mange som oppgir at de er svært fornøyd – er ikke lett å tolke. Det er mulig at vi i Norge generelt er svært tilfredse – og at vi er enda mer tilfredse jo mer penger og utdanning vi har. Det er imidlertid ikke til å underslå at det i telefonintervju kan være vanskelig for informanten å svare helt ærlig på personlige spørsmål. Muligens vil folk distansere seg fra slike spørsmål, og i større grad svare slik de tror folk forventer at de skal gjøre – for eksempel ut fra deres status gjennom inntekt og utdanning. Med dette spørsmålet er det med andre ord en mulighet for at vi har målt en forventet livskvalitet snarere enn den reelle livskvalitet blant folk.

4.5 Vi ønsker mer selvrealisering og bedre helse

Selv om de aller fleste er fornøyde, ser vi mange muligheter for å få det bedre. Kun 8 prosent er usikker på hva som kan bidra til å forbedre deres livssituasjon. Vel en fjerdedel sier at bedre muligheter til selvrealisering ville være det viktigste for å forbedre situasjonen. Ingen av de andre svaralternativene får så stor oppslutning,

Figur 4.4 Hva den voksne befolkningen mener er det viktigste som kan forbedre deres livssituasjon. Prosent. N = 1000

Spørsmål 9: Av følgende, hva vil du si er viktigst for deg hvis du skal få det bedre enn du har det i dag?

Tabell 4.4 Hva den voksne befolkningen mener er det viktigste som kan forbedre deres livssituasjon, etter alder. Prosent.

	Aldersgrupper				Totalt
	Under 30	30–44	45–59	60 og eldre	
Bedre muligheter for å realisere evner og interesser	39	35	24	6	26
Høyere inntekt	23	13	9	6	13
Bedre helse	5	12	27	44	22
Bedre sosiale forhold (familie og venner)	22	22	16	13	18
Ingen av delene	7	9	16	22	13
Ikke sikker	4	9	8	9	8
Totalt	100	100	101	101	100
Antall spurte	228	286	226	259	999

Tabell 4.5 Hva den voksne befolkningen mener er det viktigste som kan forbedre deres livssituasjon, etter kjønn. Prosent

	Kjønn		Totalt
	Mann	Kvinne	
Bedre muligheter for å realisere evner og interesser	28	24	26
Høyere inntekt	15	10	13
Bedre helse	17	27	22
Bedre sosiale forhold (familie og venner)	20	17	18
Ingen av delene	12	15	13
Ikke sikker	9	6	8
Totalt	101	99	100
Antall spurte	489	511	1000

Tabell 4.6 Hva den voksne befolkningen mener er det viktigste som kan forbedre deres livssituasjon, etter antall barn under 16 år i husstanden. Prosent

	Antall barn under 16 år i husstanden				Totalt
	Ingen	Ett	To	Tre eller flere	
Bedre muligheter for å realisere evner og interesser	21	28	37	40	26
Bedre helse	27	20	12	5	22
Andre forhold/ikke sikker	52	52	51	55	52
Totalt	100	100	100	100	100
Antall spurte	642	129	172	57	1000

men nesten like mange (22 prosent) mener at en forbedret helse ville være det viktigste for øke deres livskvalitet. En ikke ubetydelig andel oppgir at bedre sosiale relasjoner, enten gjennom bedre familieforhold (6 prosent) eller det å få flere nære venner (12 prosent), er det viktigste for at de skal få det bedre, jamfør figur 4.4. Hva som er viktigst for forbedringen av livskvaliteten er svært forskjellig i ulike grupper av befolkningen. Vi finner spesielt store forskjeller mellom de ulike aldersgrupper. De unge ønsker å realisere seg selv, ha høyere inntekt og bedre sosiale relasjoner. De eldste vil først og fremst ha bedre helse, jamfør tabell 4.4.

Det er ikke like store forskjeller mellom hva som er viktigst for forbedring av tilværelsen til kvinner og hva som er viktigst for forbedring av tilværelsen for menn. Langt flere kvinner enn menn sier imidlertid at en bedre helse er viktigst. Menn legger noe mer vekt på andre forhold enn helse, for eksempel høyere inntekt og bedre muligheter for selvrealisering, jamfør tabell 4.5.

Vi finner også at de voksne i barnefamiliene prioriterer svært forskjellig ut fra hvor mange barn de har i hjemmet. Svært mange blant de med flere barn sier at muligheter for selvrealisering er det viktigste virkemiddelet for å få det bedre. Jo færre barn som bor i husstanden jo mindre andel sier at dette er viktigst. Som vi ser av tabell 4.6 forholder det seg omvendt i forhold til viktigheten av bedre helse. Behovet for selvrealisering kan se ut til å bli sterkere for hvert barn man får, og forbedret helse kan se ut til å få lavere prioritet jo flere barn det blir i familien.

Blant de med høyest inntekt er det flest (30 prosent) som ønsker bedre muligheter for å realisere seg selv. Selv om dette er viktig også for de som tjener mindre, er det flest som oppgir bedre helse (29 prosent) blant de som tjener under 200 000. Å få flere nære venner er det viktigste for en av fem blant de som har en inntekt over 300 000. Dette er viktigst for ca en av ti blant de som tjener mindre.

4.6 Oppsummering

Nesten alle har venner i sin krets – venner de har etablert på mange forskjellige arenaer. Nærmiljøet og familien er svært viktig for etablering av vennskap, men svært mange får også sine venner i organisasjonslivet, på jobben og gjennom skole og utdanning. Selv om vi i stor grad har venner der hvor vi til en hver tid er, ser vi tendenser til at vennskap i stor grad opprettholdes over tid og etter forandringer i omgivelser. Skole- og utdanningssystemet ser ut til å være en spesielt fruktbar arena for etablering av vennskap. Vi er generelt svært åpne for å etablere nye

vennskap og vi forventer at det skal skje på de arenaer vi tidligere har etablert våre venner.

Nesten alle i den voksne befolkningen sier at de er fornøyd med tilværelsen sin. Folk ser imidlertid at de kan få det bedre, og ulike grupper ser ut til å ha svært forskjellige behov. De eldste ønsker seg bedre helse. De yngre, og da spesielt de voksne i barnefamiliene, ønsker seg først og fremst bedre muligheter for å realisere seg selv.

5 Inntrykk av utviklingen i samfunnet

I undersøkelsen ønsket vi å avdekke folks holdninger til generelle utviklingstrekk i det norske samfunnet. Spørsmålene tok utgangspunkt i tre velkjente verdier: solidaritet, frihet og likhet.

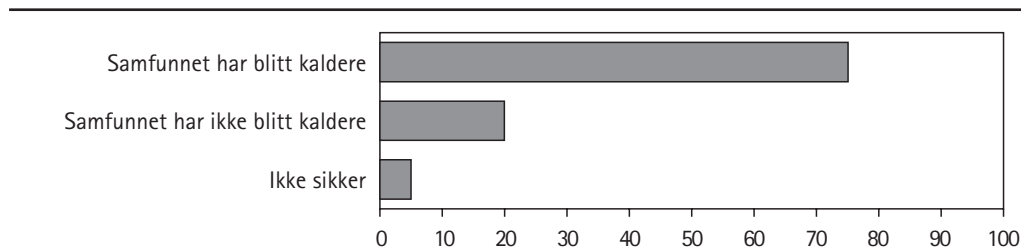
5.1 Et kaldere samfunn, mener folk

Hele tre av fire mener at vi i dag lever i et kaldere samfunn og at vi føler mindre ansvar for hverandre enn det som var tilfellet tidligere, jmfør figur 5.1.

Vi finner ikke at det er spesielle grupper i befolkningen som i langt større grad enn andre mener at samfunnet har blitt kaldere. Det er små eller ingen forskjeller mellom kvinner og menn, mellom de som bor alene og de som bor sammen med andre, mellom by og land eller mellom de som tjener lite og de som tjener mer.

Det er litt flere blant de over 45 år (80 prosent) enn blant de under 45 år (ca 70 prosent) som mener at samfunnet har blitt kaldere. Vi finner også at blant de med

Figur 5.1 Den voksne befolkningens mening om hvorvidt samfunnet har blitt kaldere. Prosent. N = 1000

Spørsmål 11 a): Stemmer det, eller stemmer det ikke med ditt inntrykk ... At det norske samfunnet har blitt kaldere gjennom de siste årene dvs. at folk føler mindre ansvar for hverandre?

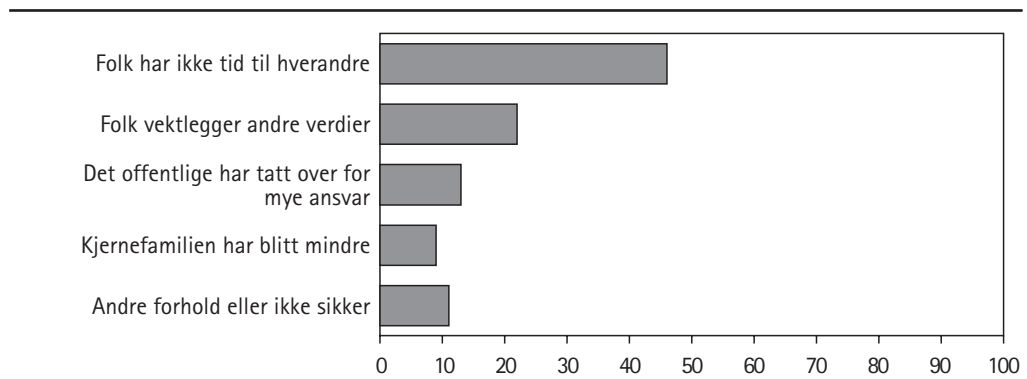
høyere utdanning er det litt flere som sier at det ikke stemmer at samfunnet har blitt kaldere. En av fire med mer enn 6 års utdanning utover grunnskolen mener at samfunnet ikke har blitt kaldere, mens det er ca 15 prosent blant de med videregående skole eller mindre som mener det samme. Studenter og skoleelever er den gruppen som er mest positive til samfunnsutviklingen. Selv om det er to av tre i denne gruppen som mener at samfunnet har blitt kaldere de siste årene, er det hele en av tre som mener at dette ikke stemmer. Vi finner også at de med to barn i hjemmet har en noe mer positiv holdning til samfunnsutviklingen. 27 prosent av disse har svart at samfunnet ikke har blitt kaldere de siste årene.

5.2 Tidspress gjør samfunnet kaldere

De som mente at samfunnet har blitt kaldere de siste årene ble også spurt om hvorfor de mente dette. Utviklingen blir til en viss grad forklart med at folk i dag legger vekt på andre verdier enn før. Hver femte spurte anga dette som forklaring. 13 prosent mente at utviklingen skyldtes at det offentlige hadde tatt over for mye ansvar. Flest, hele 45 prosent, var det imidlertid som mente at vi føler mindre ansvar for hverandre fordi vi har mindre tid nå enn tidligere, jamfør figur 5. 2

Hva de forskjellige grupper av befolkningen mener er hovedårsaken til at samfunnet blitt kaldere varierer i liten grad. Det er litt flere kvinner enn menn som mener at vi føler mindre ansvar for hverandre fordi vi har mindre tid. Halvparten av kvinnene mener dette, mens dette var tilfellet for to av fem blant mennene. Også halvparten av de med videregående skole eller mindre mener at tidsknapphet

Figur 5.2 Hva folk mener er årsaken til at samfunnet er blitt kaldere. Prosent. N = 753

Spørsmål 12. Hva tror du er hovedårsaken til at samfunnet er blitt kaldere?

er hovedårsaken, mens det er litt mer enn en tredjedel blant de med flere enn 6 års utdanning utover grunnskolen som mener at dette er hovedårsaken.

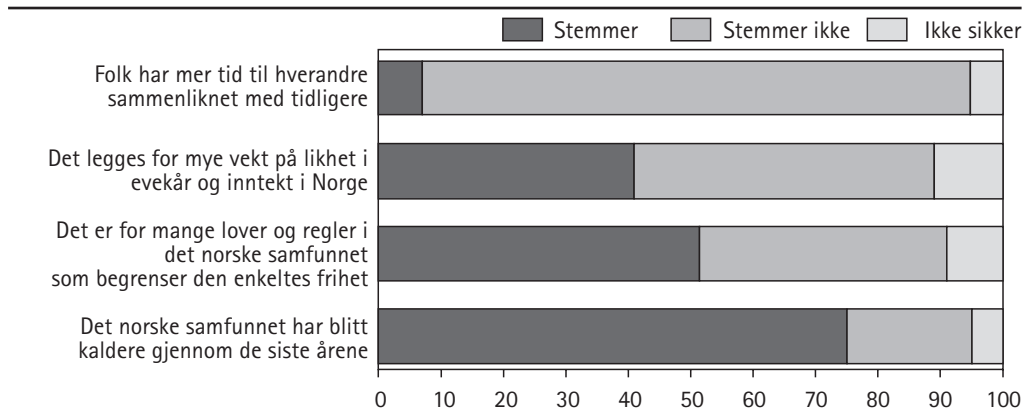
Mangel på tid peker seg altså ut som den aller viktigste begrunnelsen til at befolkningen mener at samfunnet har blitt kaldere. I undersøkelsen ble alle spurt om deres inntrykk av den generelle utviklingen i tidsknapphet blant folk. Svært få mener at vi i dag har mer tid til hverandre enn det som var tilfellet tidligere, jamfør figur 5.3. Likevel er det en av ti blant studenter og skoleelever, blant de voksne under 30 år og blant de aleneboende som mener at vi har fått mer tid til hverandre sammenliknet med tidligere.

5.3 Splittet folk om likhet og frihet

Befolkningen er splittet i sine meninger om likheten og friheten i dagens norske samfunn. Over halvparten av de spurte mente at den enkeltes frihet blir begrenset av for mange lover og regler. Når det gjelder spørsmålet om likhet mente 41 prosent at vi i dagens samfunn legger for mye vekt på likhet i levekår og inntekt, jamfør figur 5.3.

Tidligere undersøkelser (blant annet Langeland og Stene 1999) har vist at de med høyest inntekt i mindre grad legger vekt på å redusere lønnsforskjeller. Det er

Figur 5.3 Den voksne befolkningens mening om den generelle samfunnsutviklingen. Prosent. N = 1000

Spørsmål 11 (a – d): Stemmer det, eller stemmer det ikke med ditt inntrykk ... a) jamfør figur 5.1 b) At folk har mer tid til hverandre sammenliknet med tidligere? c) At det er for mange lover og regler i det norske samfunnet som begrenser den enkeltes frihet? d) At det legges for mye vekt på likhet i levekår og inntekt?

derfor ikke overraskende at også vi finner at de høytlønnede, i større grad enn de med lavere inntekt, mener at vi legger for mye vekt på likhet i levekår og inntekt, jamfør tabell 5.1. Den minste andelen finner vi blant de trygdete/pensjonerte hvor det er 30 prosent som mener at vi er for likhetsorienterte. Vi finner ellers små eller ingen forskjeller i holdninger til likhet ut fra andre kjennetegn.

Vi finner heller ikke store forskjeller i holdninger til lover og regler i de ulike grupper av befolkningen. Vi finner imidlertid en viss kjønnsforskjell i holdninger til de offentlig pålagte begrensninger av frihet. Menn mener i noe større grad enn kvinner at vår frihet i for stor grad blir begrenset, jamfør tabell 5.2. Vi finner også at de med den høyeste utdanning er mindre skeptiske til omfanget av regler enn det de med lavere utdanning er. Over halvparten av de med flere enn 6 års utdanning utover grunnskolen mener at det ikke stemmer at vi har for mange lover og regler som begrenser den enkeltes frihet. Blant de med lavere utdanning er det kun en tredjedel som mener det samme.

Tabell 5.1 Den voksne befolkningens holdninger til likhet i levekår og inntekt, etter inntekt. Prosent

	Brutto personlig årsinntekt (i tusen kr.)			Totalt
	Under 200	200–299	300 og over	
Legges for mye vekt på likhet i Norge	37	39	53	41
Legges ikke for mye vekt på likhet i Norge	48	51	43	48
Ikke sikker	15	10	4	11
Totalt	100	100	100	100
Antall spurte	394	322	197	913

Tabell 5.2 Den voksne befolkningens holdninger til lover og reglers begrensning av den enkeltes frihet, etter kjønn. Prosent

	Kjønn		Totalt
	Mann	Kvinne	
For mange lover og regler begrenser den enkeltes frihet	57	47	52
Ikke for mange lover og regler som begrenser den enkeltes frihet	35	44	40
Ikke sikker	8	10	9
Totalt	100	101	101
Antall spurte	489	510	999

5.4 Oppsummering

Svært mange mener at vi i dagens samfunn føler mindre ansvar for hverandre enn det som var tilfellet tidligere. At vi har fått mindre tid til hverandre er nesten alle enige i, og det er dette de fleste mener er grunnen til at vi har et kaldere samfunn.

Det er delte oppfatninger om lover og regler begrenset vår frihet i for stor grad, og om likhetsidealene i vårt samfunn. Et lite flertall, spesielt blant menn, mener at den enkeltes frihet i for stor grad blir begrenset. Et lite flertall sier at de slutter opp om likhetsidealene, men dette er ikke tilfellet blant de som tjener mest.

Litteratur

Langeland, Ove (red.) m.fl. 1999: *Mellom Frihet og Fellesskap. Det 21. århundrets velferdssamfunn*. Fafo-rapport 270. Oslo. Tiden norsk forlag/Fafo

Langeland, Ove og Reid J. Stene 1999. *Holdninger til arbeid, lønn og fagbevegelse. Resultater fra en spørreundersøkelse*. Det 21. århundrets velferdssamfunn: 15. Fafo-rapport 285. Oslo. Fafo.

Levekårsundersøkelsen 1995. Oslo. Statistisk sentralbyrå.

Lødemel, Ivar og Jardar E. Flaa 1993: *Sosial puls. Myter og fakta om velferd*. Fafo-rapport 156, Oslo, Fafo

Rommetveit, Astrid 1997: *Levekårsundersøkelser 1981/1983/1987/1991/1995. Dokumentasjon og frekvensoversikt*. Rapport nr. 110. Bergen. Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste.

Vedlegg 1 Tekniske spesifikasjoner vedrørende intervjuperiode, utvalg, antall intervjuer og frafall

Generelt

Opinion AS gjennomførte spørreundersøkelsen på oppdrag av Forskningsstiftelsen Fafo. Perioden for intervjugjennomføringen var 7–15. september 1998. Målgruppen for spørreundersøkelsen var allmennbefolkningen over 18 år. Det ble trukket et landsrepresentativt utvalg fra denne gruppen.

Intervjumetoden som ble benyttet var telefonintervju. Intervjuingen ble gjennomført fra Opinions intervjulokaler i Bergen.

Spørreskjema og intervjuing

Spørreskjemaet ble utarbeidet i et samarbeid mellom Opinion AS og Fafo. Gjennomsnittlig intervjulengde lå rundt 10 minutter. Før hovedintervjuingen startet opp ble det foretatt en pretest av spørreskjemaet i en reell intervjusituasjon. Etter pretesten ble det foretatt mindre, men viktige justeringer i spørsmålsformuleringer og svarkategorier.

Det ble gjennomført 1000 intervjuer.

Bruttoutvalg og frafall

Utvalget i undersøkelsen ble trukket tilfeldig fra Telenors register over private telefonabonnenter i hele landet. Det totale antall telefonnumre som ble trukket var 1897. Av det totale utvalget ble det ikke oppnådd svar i 206 tilfeller. Alle telefonnumre ble forsøkt oppringt inntil seks ganger i løpet av intervjuperioden. Opinion AS fikk svarnekt i 691 tilfeller, hvilket gir en nekt-prosent på 41. Nektprosenten i undersøkelsen ligger noe høyere enn hva som er normalt i generelle befolkningsundersøkelser.

Antall valide svar i undersøkelsen er således 1000.

Vekting

Utvalget er sjekket med hensyn til skjevheter etter kjønn og alder. I utvalget fikk Opinion AS en underrepresentasjon av menn, personer under 30 år og personer over 60 år. Det er foretatt vekting etter kjønn og alder for å korrigere for disse skjevhetene (jf. tabellen på neste side).

Skjevheter i utvalget etter kjønn, alder og sektortilknytning. Utvalgets sammensetning før og etter vekting. Prosent

	Andel av utvalget, før vekting	Andel etter vekting	Differanse
Menn under 30 år	8,2	11,7	- 3,5
Kvinner under 30 år	9,6	11,2	- 1,6
Menn 30–44 år	12,8	14,6	- 1,8
Kvinner 30–44 år	20,6	13,9	+ 6,7
Menn 45–59 år	12,6	11,5	- 1,1
Kvinner 45–59 år	18,1	11,2	+ 6,9
Menn 60 år og over	7,5	11,1	- 3,6
Kvinner 60 år og over	10,6	14,8	- 4,2
Sum	100,0	100,0	0

Vedlegg 2 Fullstendig spørreskjema med hovedtall

OPINION AS

LANDSOMFATTENDE UNDERSØKELSE (1000)

INTRODUKSJON

Vi gjennomfører en undersøkelse om folks forhold til nærmiljøet og ønsker å stille noen spørsmål som det tar 8–10 minutter å svare på.

OPPDRAKSGIVER OPPGIS PÅ FORESPØRSEL: FORSKNINGSSTIFTELSEN FAFO

TEMA: DELTAKELSE I NÆRMILJØET OG I ORGANISASJONER, VENNSKAPSFORHOLD, DET GODE LIV, UTVIKLINGSTREKK I DET NORSKE SAMFUNNET

Uorganisert deltakelse

1. Har du i løpet av de siste fire ukene gitt ulønnet hjelp til mennesker utenfor familien dvs. til venner, naboer eller andre på følgende områder? LES OPP

FLERE SVAR MULIG

1: Vært barnevakt, passet barn?	22 %
2: Hjulpet eldre som ikke klarer seg selv?	21 %
3: Hjulpet andre med daglige gjøremål som husarbeid, hagearbeid, innkjøp e.l.?	23 %
4: Hjulpet noen med problemer eller saker i forhold til offentlige myndigheter?	11 %
5: Vært med på å arrangere idrettsarrangement?	10 %
6: Deltatt på dugnad?	21 %
7: Gitt andre former for hjelp til venner, naboer eller andre utenfor familien?	36 %
TATT INN AVISEN, GÅTT ÆREND ETC.	
8: Ingen av delene GÅ TIL SPØRSMÅL 3	36 %
Antall spurte	1000
HVIS SPM 1#8	

2. Hva er det som får deg til å hjelpe andre eller delta i disse aktivitetene? Hvor stor betydning har det at ...

LES OPP

a) At du selv har glede av å delta eller hjelpe andre?

1: Stor betydning	69 %
2: Noe betydning	26 %
3: Mindre eller ingen betydning	5 %
4: Ikke sikker	1 %
Sum	101 %
Antall spurte	638

b) Hvor stor betydning har det at du føler et press fra andre om å delta?

1: Stor betydning	4 %
2: Noe betydning	23 %
3: Mindre eller ingen betydning	72 %
4: Ikke sikker	1 %
Sum	100 %
Antall spurte	638

c) Hvor stor betydning har evt. mangel på tilbud fra det offentlige til den du hjelper?

1: Stor betydning	17 %
2: Noe betydning	23 %
3: Mindre eller ingen betydning	56 %
4: Ikke sikker	5 %
Sum	101 %
Antall spurte	638

d) Hvor stor betydning har det at du selv føler det som en plikt å hjelpe eller delta?

1: Stor betydning	16 %
2: Noe betydning	31 %
3: Mindre eller ingen betydning	50 %
4: Ikke sikker	3 %
Sum	100 %
Antall spurte	638

e) Hvor stor betydning har det at du får venner eller opplever sosialt fellesskap?

1: Stor betydning	66 %
2: Noe betydning	24 %
3: Mindre eller ingen betydning	9 %
4: Ikke sikker	2 %
Sum	101 %
Antall spurte	638

HVIS SPM 1=8

3. Jeg vil gjerne vite litt om hvorfor du i de siste fire ukene ikke har gitt ulønnet hjelp til noen i nærmiljøet. Jeg vil gjerne at du skal bekrefte eller avkrefte om det har sammenheng med ...

LES OPP DE SEKS FØRSTE KATEGORIENE. FLERE SVAR MULIG

1: Rene praktiske årsaker som at du ikke har hatt tid, har vært bortreist e.l?	44 %
2: Har det sammenheng med at du ikke har helse eller ikke er i stand til til å hjelpe eller delta?	22 %
3: Har det sammenheng med at du ikke har blitt spurt om hjelp eller deltakelse?	52 %
4: Har det sammenheng med at du mener det er det offentliges ansvar å hjelpe?	4 %
5: Har det sammenheng med at du mener det er noen andre som bør hjelpe eller delta?	1 %
6: Har det sammenheng med at du i liten grad kjenner folk i nærmiljøet?	15 %
7: Ingen av delene (andre årsaker, ingenting spesielt) 9 %	
8: Ikke sikker	2 %
Antall spurte	362

Deltakelse i organisasjonslivet

4. Har du i løpet av det siste året deltatt på møter eller andre sammenkomster i frivillige foreninger, lag eller organisasjoner? I så tilfelle, hvor mange foreninger, lag eller organisasjoner dreier dette seg om?

GENERELT PÅ ALLE NIVÅER - NOTER ANTALL FORENINGER

1: Ingen organisasjoner	40 %
2: En organisasjon	22 %
3: To eller flere organisasjoner	38 %
4: Ikke sikker	1 %
Sum	101 %
Antall spurte	1000

HVIS SPM4>0

5. Jeg ønsker nå at du skal vurdere hvor stor betydning ulike grunner har for din egen deltakelse i organisasjoner.

LES OPP

a) Hvor stor betydning har det at du synes det er interessant eller lærerikt?

1: Stor betydning	61 %
2: Noe betydning	27 %
3: Mindre eller ingen betydning	12 %
4: Ikke sikker	0 %
Sum	100 %
Antall spurte	598

b) Hvor stor betydning har det at du ønsker å påvirke myndighetene?

1: Stor betydning	29 %
2: Noe betydning	22 %
3: Mindre eller ingen betydning	48 %
4: Ikke sikker	1 %
Sum	100 %
Antall spurte	598

c) Hvor stor betydning har det at du ser det som en plikt å delta dvs. at andre forventer at du skal delta?

1: Stor betydning	11 %
2: Noe betydning	27 %
3: Mindre eller ingen betydning	62 %
4: Ikke sikker	1 %
Sum	101 %
Antall spurte	598

d) Hvor stor betydning har det at du selv føler et ansvar for å gjøre noe med ting som er galt?

1: Stor betydning	50 %
2: Noe betydning	33 %
3: Mindre eller ingen betydning	16 %
4: Ikke sikker	2 %
Sum	101 %
Antall spurte	598

e) Hvor stor betydning har det at du får venner eller opplever sosialt fellesskap?

1: Stor betydning	72 %
2: Noe betydning	20 %
3: Mindre eller ingen betydning	8 %
4: Ikke sikker	0 %
Sum	100 %
Antall spurte	598

f) Hvor stor betydning har det at du ønsker å hjelpe folk som trenger det?

1: Stor betydning	60 %
2: Noe betydning	31 %
3: Mindre eller ingen betydning	9 %
4: Ikke sikker	1 %
Sum	101 %
Antall spurte	598

g) Hvor stor betydning har det at ønsker å gjøre en innsats for samfunnet?

1: Stor betydning	39 %
2: Noe betydning	42 %
3: Mindre eller ingen betydning	17 %
4: Ikke sikker	2 %
Sum	100 %
Antall spurte	598

HVIS SPM 4=0 DVS. INGEN DELTAKELSE

6. Hva skyldes det at du ikke har vært aktiv i organisasjoner?

Jeg vil gjerne at du skal bekrefte eller avkrefte om det har sammenheng med....

LES OPP DE FIRE FØRSTE ALTERNATIVER. FLERE SVAR MULIG

1: At du ikke har tid (har for mye annet å gjøre)?	55 %
2: At du ikke kjenner til eller at det ikke finnes organisasjoner som passer med dine interesser?	26 %
3: At du ikke har blitt spurt om å delta?	24 %
4: At du ikke føler deg hjemme i organisasjoner?	18 %
5: Ingen av delene	21 %
6: Ikke sikker	1 %
Antall spurte	402

Etablering av venner

7. Nå litt om vennsforhold. Hvis du tenker på din egen vennekrets, hvor har du blitt kjent med disse? Er det gjennom ...

LES OPP DE SEKS FØRSTE ALTERNATIVER. FLERE SVAR MULIG

1: Jobben eller det yrket du har hatt?	64 %
2: I nærmiljøet eller der du har bodd?	76 %
3: Via organisasjoner?	48 %
4: Gjennom skole eller utdanning?	62 %
5: Gjennom barn?	48 %
6: Gjennom ektefelle eller andre i familien?	65 %

7: Ingen av delene (gjennom andre)	1 %
8: Har ingen vennekrets	0 %
9: Ikke sikker	1 %
Antall spurte	1000

8. Hvis du ser framover i tid, hvor tror du det vil være størst sannsynlighet for å få nye venner? Vil det være gjennom ...

LES OPP DE FEM FØRSTE ALTERANTIVER

1: Jobben	27 %
2: I nærmiljøet	21 %
3: Via organisasjoner	19 %
4: Gjennom noen i familien	10 %
5: På andre måter	11 %
6: Vil ikke etablere nye venner	3 %
7: Ikke sikker	10 %
Sum	101 %
Antall spurte	1000
Det gode liv	

9. Av følgende, hva vil du si er viktigst for deg hvis du skal få det bedre enn du har det i dag? Er det ...

LES OPP DE FEM FØRSTE ALTERNATIVER

1: Bedre helse	22 %
2: Høyere inntekt	13 %
3: Flere nære venner	12 %
4: Bedre familieforhold	6 %
5: Bedre muligheter for å realisere dine evne eller interesser	26 %
6: Ingen av delene	13 %
7: Ikke sikker	8 %
Sum	100 %
Antall spurte	1000

10. Hvor fornøyd eller misfornøyd er du alt i alt med tilværelsen din i dag?

Er du ... LES OPP

1: Svært fornøyd	45 %
2: Nokså fornøyd	43 %
3: Hverken fornøyd eller misfornøyd	8 %
4: Nokså misfornøyd	2 %
5: Svært misfornøyd	1 %
6: Ikke sikker	0 %
Sum	99 %
Antall spurte	1000

Utviklingstrekk, herunder det offentlige ansvar

11. Endelig vil jeg at du skal ta stilling til noen påstander om utviklingstrekk i det norske samfunnet. Stemmer det, eller stemmer det ikke med ditt inntrykk ... LES OPP

a) At det norske samfunnet har blitt kaldere gjennom de siste årene dvs. at folk føler mindre ansvar for hverandre?

1: Stemmer	75 %
2: Stemmer ikke	20 %
3: Ikke sikker	5 %
Sum	100 %
Antall spurte	1000

b) Stemmer det eller stemmer det ikke med ditt inntrykk at folk har mer tid til hverandre sammenliknet med tidligere?

1: Stemmer	7 %
2: Stemmer ikke	87 %
3: Ikke sikker	5 %
Sum	99 %
Antall spurte	1000

c) Stemmer det eller stemmer det ikke med ditt inntrykk at det er for mange lover og regler i det norske samfunnet som begrenser den enkeltes frihet?

1: Stemmer	52 %
2: Stemmer ikke	40 %
3: Ikke sikker	9 %
Sum	101 %
Antall spurte	1000

d) Stemmer det eller stemmer det ikke med ditt inntrykk at det legges for mye vekt på likhet i levekår og inntekt i Norge?

1: Stemmer	41 %
2: Stemmer ikke	48 %
3: Ikke sikker	11 %
Sum	100 %
Antall spurt	1000

HVIS SPM 11A=1

12. Hva tror du er hovedårsaken til at samfunnet er blitt kaldere? Har det sammenheng med at ...

LES OPP DE FEM FØRSTE ALTERNATIVER

1: Det offentlige har tatt over for mye ansvar	13 %
2: At folk ikke har tid til hverandre	46 %
3: At folk vektlegger andre verdier	22 %
4: At kjernefamilien har blitt mindre	9 %
5: Andre forhold	7 %
6: Ikke sikker	4 %
Sum	101 %
Antall spurte	753

Bakgrunnsspørsmål

201. Til slutt noen bakgrunnsspørsmål. Hvilket år er du født?

Aldersgrupper:

1: Under 30 år	23 %
2: 30-44 år	29 %
3: 45-59 år	23%
4: 60 år og eldre	26 %
Sum	101 %
Antall spurte	1000

202. Hvor mange års utdanning utover grunnskolen har du?

1: Ingen	13 %
2: 1 - 3 år	30 %
3: 4 - 6 år	32 %
4: Flere enn 6 år	25 %
Sum	100 %
Antall spurte	1000

203. Hvor mange personer er det i husstanden?

1: En person => GÅ TIL SPM205	20 %
2: To personer	33 %
3: Tre eller fire personer	36 %
4: Fem eller flere	11 %
Sum	100 %
Antall spurte	1000

204. Er det barn under 16 år i husstanden? I tilfellet, hvor mange?

1: Ingen	64 %
2: Et barn	13 %
3: To barn	17 %
4: Tre eller flere	6 %
Sum	100 %
Antall spurte	1000

205. Er du ...LES KATEGORIENE

1: Yrkesaktiv	64 %
2: Student, skoleelev	9 %
3: Trygdet, pensjonist	23 %
4: Hjemmевærende	4 %
Sum	100 %
Antall spurte	1000

HVIS 2,3,4 GÅ TIL SPØRSMÅL 208

206. Er du ansatt i offentlig eller privat sektor?

1: Offentlig	42 %
2: Privat	58 %
Sum	100 %
Antall spurte	638

207. Er du medlem av noen fagforening? I så fall, er fagforeningen tilsluttet LO, YS, AF eller frittstående?

1: LO	28 %
2: YS	9 %
3: AF, inkl. Akademikerne	14 %
4: Frittstående	10 %
5: Ikke medlem	38 %
Sum	99 %
Antall spurte	638

208. Dersom det var Stortingsvalg i morgen, hvilket parti ville du da stemme på?

1: RV	1
3: SV	4
4: Ap	30
5: Venstre	3
7: Sp	4
8: KrF	9
9: Høyre	8
10: Frp	7
11: Andre	1
12: Ville ikke stemme	3
13: Vil ikke si	3
14: Ikke sikker	27
15: Har ikke stemmerett	1
Sum	101 %
Antall spurte	1000

*209. Hva er din samlede inntekt per år (brutto)?

0: Ikke sikker/uoppgitt	9 %
1: Under 250 000	57 %
2: 250 000–500 000	32 %
3: Over 500 000	3 %
Sum	101 %
Antall spurte	1000

210. Kjønn?

1: Mann	49 %
2: Kvinne	51 %
Sum	100 %
Antall spurte	1000

By/landkommune

1: By	47 %
2: Land	53 %
Sum	100 %
Antall spurte	1000

Regional inndeling	
1: Oslo/Akershus	22 %
2: Øvrige Østland	26 %
3: Sørlandet	5 %
4: Vestlandet	27 %
5: Trøndelag	8 %
6: Nord-Norge	11 %
Sum	99 %
Antall spurte	1000

211. Det var siste spørsmål. Tusen takk for hjelpen.

Publikasjoner fra Det 21. århundrets velferdssamfunn

Publikasjonen kan bestilles fra Fafo, Postboks 2947 Tøyen 0608 Oslo.
Telefon 22 08 86 00, Faks 22 08 87 00. E-post publikasjon@fafo.no

Ove Langeland (red.), Torkel Bjørnskau, Hilde Lorentzen og
Axel West Pedersen

Mellom frihet og fellesskap. Det 21. århundrets velferdssamfunn

Fafo-rapport 270. Fafo/Tiden. Kr. 348,-

- 1 Jon Erik Dølvik: Farvel solidaritet?. Internasjonale utfordringer for den norske arbeidslivsmodellen. Fafo-rapport 271. 60 sider. Kr 91,-
- 2 Victor D. Norman: Globalisering Betingelser for lønnsom næringsdrift og sysselsetting i Norge. Fafo-rapport 272. 26 sider. Kr 74,-
- 3 Steinar Holden: Frie kapitalkrefter. Noen konsekvenser for nasjonal økonomisk-politisk styring. Fafo-rapport 273. 30 sider. Kr 79,-
- 4 Alexander Wright Cappelen: Globalisering Utfordringer for norsk skatte- og fordelingspolitikk. Fafo-rapport 274. 30 sider. Kr 77,-
- 5 Morten Bøås: Norsk miljø- og ressurspolitikk mot tusenårsskiftet. Fafo-rapport 275. 48 sider. Kr 86,-
- 6 Keith Smith: Økonomisk vekst og «lavteknologi». Aktuelle spørsmålsstillinger for Norge. Fafo-rapport 276. 28 sider. Kr 75,-
- 7 Knut Arild Larsen: Utdanningsbasert kompetanse i dagens og morgendagens arbeidsmarked. Fafo-rapport 277. 40 sider. Kr 83,-
- 8 Lars-Henrik Johansen: Bak de store ord. Sammenlikninger av etter- og videreutdanning mellom bransjer og internasjonalt. Fafo-rapport 278. 132 sider. Kr 135,-
- 9 Per Kleppe: Solidaritetsalternativet - fortid og framtid. Fafo-rapport 279. 40 sider. Kr 82,-
- 10 Per Kleppe: Arbeidslinjen og de svake gruppene på arbeidsmarkedet. Fafo-rapport 280. 74 sider. Kr 107,-
- 11 Trond Petersen: Kjønnsspørsmålet. Hvor står vi i arbeidslivet. Fafo-rapport 281. 47 sider. Kr 83,-
- 12 Gunn Birkelund: Deltidsarbeid. Fafo-rapport 282. 36 sider. Kr 79,-
- 13 Jean Louis Laville: Arbeidets framtid. Den franske debatten. Fafo-rapport 283. 70 sider. Kr 91,-
- 14 Gerhard Bosch: Differensiering og fleksibilisering av arbeidstiden. På leting etter et nytt arbeidstidsparadigme. Fafo-rapport 284. 48 sider. Kr 83,-
- 15 Ove Langeland og Reid J. Stene: Holdninger til arbeid, lønn og fagbevegelse. Resultater fra en spørreundersøkelse. Fafo-rapport 285. 48 sider. Kr 83,-
- 16 Eli Feiring: Er noen fordelingsprinsipper mer rettferdige enn andre?. Fafo-rapport 286. 36 sider. Kr 77,-
- 17 Eli Feiring: Beskrive for å vurdere?. Om evaluering av fordelingsordningers verdigrunnlag. Fafo-rapport 287. 32 sider. Kr 75,-
- 18 Lars Fjell Hansson: Man skal ikke plage andre.... Om grenser for offentlig maktutøvelse for å redusere skader og død. Fafo-rapport 288. 70 sider. Kr 100,-

- 19 Kristin Hoff: Rettferdig skattlegging. En analyse av det normative grunnlaget for rettferdig fordeling av skattebyrden. Fafo-rapport 289. 112 sider. Kr 126,-
- 20 Kristin Hoff: Rettferdighet og effektivitet i det norske skattesystemet. Fafo-rapport 290. 44 sider. Kr 85,-
- 21 Hilde Lorentzen og Reid J. Stene: Holdninger og deltakelse i nærmiljø og organisasjonsliv. Resultater fra en spørreundersøkelse. Fafo-rapport 291. 47 sider. Kr 83,-
- 22 Espen Dahl: Solidaritet og velferd. Grunnlaget for oppslutning om velferdsstaten. Fafo-rapport 292. 62 sider. Kr 96,-
- 23 Espen Dahl: Hvor går helsevesenet?. Om likhet og effektivitet i norsk helsetjeneste. Fafo-rapport 293. 44 sider. Kr 82,-
- 24 Espen Dahl og Gunn Birkelund: Sysselsetting, klasse og helse 1980–1995. En analyse av fem norske levekårsundersøkelser. Fafo-rapport 294. 44 sider. Kr 79,-
- 25 Kåre Hagen: Den nordiske velferdsstaten. Museumsgjenstand eller bærekraftig samfunnsmodell?. Fafo-rapport 295. 47 sider. Kr 83,-
- 26 Kåre Hagen: Utviklingen i de skandinaviske velferdsstater. Fra krise til konsolidering?. Fafo-rapport 296. 47 sider. Kr 83,-
- 27 Per Kleppe: Bedre tjenesteyting i kommunene?. Fafo-rapport 297. 72 sider. Kr 100,-
- 28 Heidi Gautun: Endringer i familieomsorgen til eldre?. Fafo-rapport 298. 82 sider. Kr 103,-
- 29 Neil Gilbert: Selvhjelpsstaten. Et nytt paradigme for sosial trygghet. Fafo-rapport 299. 36 sider. Kr 75,-
- 30 Torkel Bjørnskau og Reid J. Stene: Holdninger til helse- og omsorgstjenester. Resultater fra en spørreundersøkelse. Fafo-rapport 300. 41 sider. Kr 79,-
- 31 Gunn Birkelund: Marginalisering i en velferdsstat. Fafo-rapport 301. 30 sider. Kr 75,-
- 32 Aksel Hatland: Nordisk alderspensjon under ombygging. Fafo-rapport 302. 32 sider. Kr 74,-
- 33 Tone Fløtten: Fattigdom i Norge. Problem eller bagatell?. Fafo-rapport 303. 114 sider. Kr 125,-
- 34 Anne Britt Djuve: Etniske minoriteter og de nordiske velferdsstatene. Fafo-rapport 304. 46 sider. Kr 86,-
- 35 Jardar E. Flaa og Axel W Pedersen: Holdninger til ulikhet, pensjon og trygd. Resultater fra en spørreundersøkelse. Fafo-rapport 305. 60 sider. Kr 91,-
- 36 Jon Erik Dølvik og Torgeir Stokke: Den norske forhandlingsmodellen. Et tilbakeblikk. Fafo-rapport 306. 46 sider. Kr 88,-
- 37 Keith Smith: Economic growth and "low-tech" industries. Issues for Norway. Fafo-rapport 307. 37 sider. Kr 77,- (Norsk utg. nr. 6)
- 38 Gunn Birkelund: Part-time work in a welfare state. Fafo-rapport 308. 30 sider. Kr 73,- (Norsk utg. nr. 12)
- 39 Jean Louis Laville: The future of work. The debate in France. Fafo-rapport 309. 80 sider. Kr 103,- (Norsk utg. nr. 13)
- 40 Jean Louis Laville: Le futur du travail. Le debat Francais. Fafo-rapport 310. 80 sider. Kr 103,- (Norsk utg. nr. 13)
- 41 Gerhard Bosch: Differenzierung und Flexibilisierung der Arbeitszeit. Die schwierige Suche nach einem neuen Arbeitszeitparadigma. Fafo-rapport 311. 67 sider. Kr 95,- (Norsk utg. nr. 14)
- 42 Neil Gilbert: The Enabling State. An Emerging Paradigm for Social Protection. Fafo-rapport 312. 35 sider. Kr 76,- (Norsk utg. nr. 29)
- 43 Bernard Enjolras: Labour-market regulation and economic performance. A review. Fafo-rapport 313. 44 sider. Kr 82,-
- 44 Bernard Enjolras: Welfare state and disincentives effects. Theoretical perspectives. Fafo-rapport 314. 51 sider. Kr 86,-

Hilde Lorentzen og Reid J. Stene
**Holdninger og deltakelse i
nærmiljø og organisasjonsliv**
Resultater fra en spørreundersøkelse

er en av publikasjonene fra rapportserien i prosjektet Det 21. århundrets velferdssamfunn. Det er en omfattende serie med stor faglig spennvidde og flere bidrag fra forskere i inn- og utland. Sentrale temaer som dekkes i rapportserien er:

arbeidslivet med vekt på globalisering, næringsutvikling og sysselsetting; kompetanse, etter- og videreutdanning; forhandlinger og trepartssamarbeid

hverdagslivet med vekt på familie, nærmiljø og frivillige organisasjoner; normer, holdninger og verdier

velferdstjenester med vekt på helse, omsorg og sosial trygghet; velferdsstat, privatisering og levekår

velferdsytelser med vekt på pensjoner, inntektssikring og fordeling; økonomisk ulikhet og fattigdom

